

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Analýza možností turistického zájezdu do KLDR

Analysis of the possibility of touristic journey to DPRK

OLOMOUC 2020 Petr Janíček

vedoucí diplomové práce: doc. Mgr. David Uher, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl
veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne _____

Anotace

Jméno a příjmení:	Petr Janíček
Název fakulty a katedry:	Filozofická fakulta, Katedra asijských studií
Název práce:	Analýza možností turistického zájezdu do KLDR
Vedoucí práce:	doc. Mgr. David Uher, PhD.
Počet stran:	64
Počet titulů použité literatury:	45
Klíčová slova:	cestovní ruch, analýza možností zájezdu, Korejská lidově demokratická republika, Severní Korea,

Cílem této bakalářské práce je zpracování analýzy možnosti turistické cesty pro českého občana do Korejské lidově demokratické republiky. Severní Korea je zemí neprobádanou a neznámou, pro turisty ne příliš běžnou destinací. Vzhledem k nejisté bezpečnostní situaci, která je způsobená především severokorejským jaderným programem a souvisejícím napětím, některé vlády v zemi nemají své zastoupení, a dokonce výrazně doporučují zemi nenavštěvovat. Cesta do Severní Koreje může být náročná a je možné ji podniknout jen jako účastník zájezdu s průvodci, kteří jsou pod záštitou některých vyvolených cestovních kanceláří. Existuje málo studií cestovního ruchu v Severní Koreji, přestože se turismus v posledních letech značně rozvíjí a země se pomalu otevírá cestovatelům. Základem práce je analýza odborné literatury a internetových zdrojů s tematikou turismu v Severní Koreji a zhodnocení, zda je cesta pro českého občana vůbec možná. Následně sestavíme varianty cesty a posoudíme možnosti, které může KLDR potenciálnímu návštěvníkovi nabídnout, a jaká úskalí ho mohou čekat. Celá práce by měla sloužit jako inspirace pro zájemce o cestu do Severní Koreje, popřípadě ji mohou po uvážení využít i cestovní kanceláře pro své klienty.

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce doc. Mgr. Davidu Uhrovi, Ph.D., za jeho ochotu, cenné rady, čas, který mi věnoval, a vstřícnost při konzultacích.

Obsah

Seznam tabulek	6
Úvod	7
1 Cestovní ruch.....	9
1.1 Základní pojmy	9
1.2 Dopady rozvoje cestovního ruchu v destinaci	11
1.3 Politika, ideologie a její vliv na cestovní ruch.....	12
2 Severní Korea – specifika cestovního ruchu na pozadí globalizace, izolacionismu, a politické ideologie	17
2.1 Globalizace a její kontext v KLDK	17
2.2 Mediální obraz KLDK jako destinace cestovního ruchu a motivace turistů	20
2.3 Ideologie a politika cestovního ruchu KLDK.....	25
2.4 Vývoj cestovního ruchu v KLDK.....	28
2.5 Organizace cestovního ruchu a zaměření zájezdů	34
3 Analýza možností turistického zájezdu do KLDK.....	38
3.1 Pravidla a doporučení pro turisty.....	38
3.2 Analýza nabídky zájezdů konkrétních cestovních kanceláří	41
3.2.1 Koryo Tours	42
3.2.2 Regent Holidays.....	45
3.2.3 Uri Tours.....	47
3.2.4 Young Pioneers Tours.....	49
3.2.5 České cestovní kanceláře	51
Závěr.....	53
Summary	57
Seznam pramenů	58
Seznam literatury	62

Seznam tabulek

Tabulka 1.....	44
Tabulka 2.....	47
Tabulka 3.....	49
Tabulka 4.....	50
Tabulka 5.....	53
Tabulka 6.....	56

Úvod

Vybral jsem si téma, které vyvolává řadu různých, někdy chybných domněnek. Jako student korejštiny pro hospodářskou praxi a člověk, který rád poznává nové možnosti a kultury jsem se rozhodl zpracovat téma nabídky zájezdů do Severní Koreje. Řada cestovatelů, včetně mě, kteří se zajímají o cestu do této země, by raději volila konat cesty „na vlastní pěst“. Bohužel do Severní Koreje se můžeme podívat pouze jako členové některého z povolených zájezdů, a analýza jejich nabídky tak může být velmi přínosná.

Severní Korea a západní svět se zásadně liší, a KLDR tak patří mezi nejméně známé turistické destinace. I u potenciálních turistů z více svobodných zemí medializace represivní politiky režimu a nejistá bezpečnostní situace vyvolává otázku, zdali je do KLDR vůbec možné se dostat. Fakta o cestovním ruchu KLDR jsou téměř stejně vzácné jako údaje o jakémkoliv jiné oblasti této země a její ekonomiky. Data pochází z vnějších zdrojů, podobně jako je tomu u dalších mezinárodních aktivit. Cestu do Severní Koreje lze podniknout pouze v rámci zájezdů některé z cestovních kanceláří a za velmi přísných, pro západní turisty pravděpodobně i neobvyklých pravidel.

Práce je rozdělena do 3 obsáhlejších kapitol. V první kapitole se nejdříve věnuji nezbytným definicím cestovního ruchu a jeho pojmosloví. Větší část pak představuje vliv politického pozadí a ideologie na cestovní ruch, a to především v komunistických státech. První kapitola ustanovuje základní formulace a podklady pro další části bakalářské práce.

Cestovní ruch Severní Koreje je velmi ovlivněn ideologií a režimem. Veškerá tvorba obsahu, organizace a kontrola cestovního ruchu podléhá státu. Je proto nutné ve druhé kapitole představit rysy a specifika turismu v Severní Korei, a to hlavně z hlediska jeho ovlivnění ideologií, režimem, izolacionismem a vnějšími vlivy. Kapitola se také zabývá medializací Severní Koreje, motivací turistů, dále stručně shrnuje vývoj cestovního ruchu v zemi. V neposlední řadě představuje organizaci cestovního ruchu a zaměření zájezdů.

Třetí kapitola se zabývá analýzou nabídky zájezdů do Severní Koreje. Přestože cestovní ruch v KLDR zažívá růst, na trhu je pouze malé množství českých cestovních kanceláří, které nabízejí zájezdy do této země. Konkrétně se jedná o cestovní kancelář

China Tours, Livingstone a ESO Travel, jejichž nabídka je v práci uvedena. Může být proto nutné využít služeb některých zahraničních kanceláří, které nabízejí široké portfolio specializovaných zájezdů. V práci analyzujeme nabídku zahraniční cestovní kanceláře Koryo Tours, Uri Tours, Regent Holidays a Young Pioneers Tours.

Výsledkem práce by měl být ucelený přehled možností turistického zájezdu do KLRD pro českého turistu. Zájemce o cestu do této země po přečtení práce získá nejen přehled o nabídkách konkrétních cestovních kanceláří, ale o celkovém prostředí a situaci cestovního ruchu v Severní Koreji.

Cestovní ruch

V této kapitole jsou vysvětleny základní pojmy, které jsou dále používány v práci, a teorie cestovního ruchu, ze které pak vychází především analýza možností turistického zájezdu do KČLR. Cílem této kapitoly je ustanovit základní formulace a podklady pro další části bakalářské práce.

1.1 Základní pojmy

Pro účely práce je použita definice Světové organizace cestovního ruchu (WTO) z roku 1991. Ta vymezuje **cestovní ruch**¹ jako... *“činnost lidí spočívající v cestování a pobytu v místě mimo jejich obvyklého pobytu po dobu kratší jednoho roku za účelem využití volného času, obchodu a jinými účely.”* (Kotíková, a další, 2017) V práci je používán i mezinárodní ekvivalent *tourismus*, který má stejný význam jako cestovní ruch.

Pro bližší vymezení, rozčlenění a identifikaci cestovního ruchu dle určitých znaků je vybraná **klasifikace**² (Kotíková, a další, 2017):

Dle geografického hlediska: domácí cestovní ruch a zahraniční cestovní ruch, který se dále člení na příjezdový a výjezdový. Jestliže je cestovní ruch omezen v rámci jednoho státu bez překročení hranic, označuje se jako domácí. Při zahraničním cestovním ruchu dochází k překročení státních hranic. V rámci zahraničního turismu dále rozdělujeme příjezdový, který reprezentuje příchod zahraničních účastníků cestovního ruchu, a výjezdový cestovní ruch, který představuje vycestování občanů dané země a jejich pobyt v zahraničí.

Dle účelu cesty: volný čas, obchod a služební cesty, návštěvy příbuzných a známých.

Dle motivu WTO rozděljuje cestovní ruch na: osobní (dovolená, návštěva příbuzných a známých, vzdělávání, zdraví, náboženství, nákupy, tranzit a ostatní), obchodní a profesní motivy.

Dle způsobu zajištění služeb: organizovaný a neorganizovaný.

¹ V práci je používán i mezinárodní ekvivalent *tourismus*, který má stejný význam jako cestovní ruch.

² V praxi se můžeme setkat i s pojmem *typologie* cestovního ruchu, který je používán ve stejném kontextu.

Dle počtu účastníků: skupinový a individuální.

Formy cestovního ruchu se dělí na **základní a specifické**. Mezi základní formy cestovního ruchu patří: *rekreační cestovní ruch* (slouží především k regeneraci a reprodukci fyzických a psychických sil), *kulturně-poznávací cestovní ruch* (poznání historie, kultury, tradic a zvyků), *sportovně-turistický cestovní ruch* (aktivní odpočinek, sportovní činnost apod.), *zdravotní a lázeňský cestovní ruch* (orientován na zlepšení zdraví) (Lochmannová, 2015). Ze specifických forem cestovního ruchu je pro tuto práci důležité uvést *temný cestovní ruch (dark tourism)*, který je zaměřen na místa spojená s utrpením nebo smrtí (zahrnuje návštěvu např. hřbitovů, míst bitev, genocid nebo památníků) (Kotíková, 2013).

Cestovní kancelář (nebo také touroperátor) je „organizace, která nabízí, rezervuje a prodává vlastní zájezdy, zájezdy připravené jinými cestovními kancelářemi a další služby cestovního ruchu individuálním zájemcům a jiným cestovním kancelářím“ (Beránek, 2013). Cestovní kanceláře lze dělit dle zaměření zájezdů na všeobecné, specializované, a dále také dle klientely na příjezdové a výjezdové cestovní kanceláře (Horner a Swarbrooke, 2003).

Účastníci cestovního ruchu se často označují jako turisté nebo cestovatelé. Účastníci se od sebe liší a netvoří homogenní skupinu, která by se dala vymezit dle obecných charakteristik. Turisté se liší věkem, pohlavím, sociálním statutem apod. Sociolog Stanley Cohen (Kotíková, a další, 2017) vypracoval typologii účastníků cestovního ruchu, v rámci které stanovil čtyři kategorie účastníků cestovního ruchu: *Organizovaný masový turista* kupuje dovolenou jako balík služeb, volí populární destinaci, většinou jede společně s přáteli a tráví velkou část dovolené v hotelu nebo v jeho blízkém okolí. *Individuální masový turista* kupuje volnější balík umožňující větší svobodu pohybu a obvykle se drží známých cest. *Turista – objevitel* plánuje své cesty sám, vyhýbá se kontaktu s jinými turisty a pokouší se o kontakt s místními. Pořád nicméně setrvává v určitém komfortu a bezpečí. *Turista – tulák* se chce stát dočasně součástí místní komunity a nemá žádný předem nachystaný itinerář (Kotíková, a další, 2017).

Motivace účasti na cestovním ruchu je důležitým tématem výzkumu, rozvoje a marketingu cestovního ruchu. Motivace představuje kombinaci vnitřních a vnějších pohnutek vedoucí k uskutečnění určité aktivity. Potřeby v turismu se odvíjí od teorie motivace Abrahama Maslowa a v cestovním ruchu obsahuje čtyři základní kategorie: *fyzické motivy* (fyzická aktivita, sport, zdraví, rekreace); *kulturní motivy* (poznání, seznámení se s historií, kulturou); *interpersonální motivy* (seznámení se a poznání nových lidí, návštěvy přátel, příbuzných, a také vyhledávání společnosti); *motivы statusu a prestiže* (získání pozornosti, uznání, obdivu). Struktura a hierarchie potřeb a z toho plynoucích motivací se samozřejmě liší dle národnosti, pohlaví a konkrétního člověka (Kotíková, a další, 2017)

1.2 Dopady rozvoje cestovního ruchu v destinaci

Destinace cestovního ruchu reprezentuje místo se zajímavostmi a s tím spojenými institucemi a službami cestovního ruchu, které účastník nebo skupina zvolila pro návštěvu. Předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu v destinaci jsou: atraktivita (zajímavosti), dostupnost, vybavení, dostupné balíčky a produkty a aktivity (Lochmannová, 2015).

Předpoklady cestovního ruchu tvoří soubor antropogenních a přírodních aspektů včetně jejich vztahů, které vytvářejí dispozice pro realizaci turismu. Dělí se na *lokalizační předpoklady* (dané územím/lokalitou, jsou neměnné), *realizační předpoklady* (umožňují rozvoj turismu v daném území, např. infrastruktura nebo dostupnost), *selektivní předpoklady* (stimulují rozvoj turismu v daném území, např. hospodářský růst, politická situace či charakter osídlení) (Kotíková, a další, 2017).

Rozvoj cestovního ruchu má výrazný dopad na dané území, který může být pozitivní i negativní, především v oblasti ekonomické, kulturně-společenské a enviromentální (Goeldner, a další, 2014).

Ekonomické dopady cestovního ruchu jsou dobře kvantifikovatelné a zřetelné (dají se vyhodnotit pomocí ekonomických ukazatelů). Zejména v rozvojových zemích pomáhá cestovní ruch zmírňovat chudobu. Dále se projevují v podílu cestovního ruchu na domácím produktu, růstu příjmů do státního rozpočtu, růst devizových příjmů a vliv na platební bilanci, snižování nezaměstnanosti, rozvoj infrastruktury

a podnikatelských aktivit. Ekonomické dopady nejsou jen pozitivní a v destinaci může docházet k zvyšování nákladů, cen, sezónnosti zisků a vytváření tlaku na dovoz zboží (Goeldner, a další, 2014).

Rozvoj cestovního ruchu také výrazně ovlivňuje **kulturní a sociální podmínky** v destinaci. Projevuje se v zachování kulturního dědictví, jelikož cestovní ruch přispívá k předávání odkazu minulosti. Dále v péči o kulturní památky přispívá k uchování historických a kulturních hodnot a k seznamování kultur a národů. Sociální dopady jsou viditelné především ve změně společenské struktury obyvatelstva. Domácí populace také přebírá některé zvyky návštěvníků, projevující se zejména vyšším zájmem o vzdělání (Goeldner, a další, 2014).

Mezi **enviromentální dopady** rozvoje cestovního ruchu se řadí především turistické znečištění, zvýšené emise, eroze, zátěž ekosystému, poškozování přírodního prostředí a změněný ráz krajiny. Jak se u ekonomických dopadů zmiňují především pozitivní dopady, tak se u enviromentálních dopadů zdůrazňují především ty negativní (Goeldner, a další, 2014).

1.3 Politika, ideologie a její vliv na cestovní ruch

Následující kapitola pojednává o vlivu politického pozadí a ideologie na cestovní ruch s bližším zaměřením na komunistické státy. V kapitole je uveden teoretický souhrn politických cílů turismu na základě citované literatury. Zvláštní pozornost je věnována příčinám regulace cestovního ruchu v levicově orientovaných státech.

Dle Elliota (1997) je cestovní ruch řízen v rámci ideologie a politické filosofie daného státu. Ideologie je propracovaná soustava názorů, postojů, hodnot a idejí, a plní funkce založené na formulování politických, hospodářských, světonázorových a podobných zájmů určité skupiny. Třída, která ovládá materiální prostředky, zároveň ovládá prostředky intelektuální a mentální produkce, a tím usměrňuje myšlenky a řídí aktivitu lidí tak, aby potlačila a částečně vyloučila jiný světonázor. Ideologie saturuje vědomí tak, že se stává přijatým způsobem myšlení a jednání (Tribe, 2008). Pro účely práce je pojem ideologie vymezen jako propracovaná soustava, která je stanovena a používána pro uplatnění moci a kontroly. Na jejím základě se řídí ekonomický rozvoj, sociální normy, politické procesy, a dokonce i cestovní ruch (Hall, 1994).

Ideologie je považována v řízení cestovního ruchu za zvláště důležitou, jelikož určuje, zda bude rozvoj turismu podporován a jakou finanční pomoc obdrží tento sektor od vlády. Ideologie také nastavuje formu turismu, povahu a rozsah zapojení státního řízení a kontroly (Elliot, 1997) a ovlivňuje zahraniční politiku, včetně politik zaměřujících se na mezinárodní turismus (Hall, 1994).

Ideologie je jeden z aspektů politiky státu. Dalším významným aspektem je rozložení centrálního a regionálního vedení. V zemích s jednotným vládním systémem je plánování a podpora turismu centrálně kontrolována. Centralizace politické a ekonomické kontroly turismu je zvláště výrazná v komunistických státech. Organizaci mezinárodního cestovního ruchu řídí ústřední ministerstva, ze kterých vychází role turismu pro stát. V rámci této organizace poskytují regionální a lokální pobočky různé služby cestovního ruchu, i když přísně podřízené národnímu plánování a organizačnímu rámci (Hall, 1994). V praxi může být organizace turismu podobná napříč politickým spektrem, jak je patrné z intervenčních politik různých vlád.³ Ekonomické cíle jsou v současném nastavení hodnotového žebříčku pro každou vládu stěžejní (Elliot, 1997).

Každá vláda se řídí ekonomikou daného trhu. Pravicově orientované vládní systémy postavili ideologii převážně na fungování tržního systému, který kontrolují, ovšem cestovní ruch je sektor podřízený především ekonomickým účelům, v druhé řadě až ideologickým. Na základě toho se snaží co nejvíce stáhnout z cestovního ruchu, jehož vývoj je ponechán vlivu trhu a samotného sektoru. Naopak levicové vlády zásahují do vývoje sektoru razantněji. Turismus je usměřován tak, aby plnil levicové cíle vlády, které vychází například z politiky sociální spravedlnosti, v jejímž zájmu vláda zdůrazňuje využití turismu pro rozvoj chudších oblastí nebo zlepšení kvality života (Elliot, 1997). Jak již bylo částečně zmíněno, vlády z levého spektra politiky mají ultimátní roli v řízení cestovního ruchu, který je využíván, mimo dosažení ekonomických cílů, hlavně pro propagandu⁴, podporu nacionalismu a patriotismu, národní ideologie, kultury nebo náboženství (Hall, 1990).

³ Například pravicová vláda v australském státu Queensland měla výraznou intervenční roli v rozvoji turismu do roku 1989, srovnatelně s komunistickou vládou Kuby. Pro obě vlády, nacházející se na opačných koncích politického spektra, měla intervence ekonomické cíle.

⁴ Využití turismu pro propagandu nicméně není výhradou levicových států. Turismus byl využíván v propagandě Jižní Koreje nebo Západního Berlína proti komunistickému Východnímu Německu.

Stanovená elita státu je velmi důležitá při nastavování priorit vlády a širšího ideologického rámce, kterým se pak řídí vláda při tvorbě politiky turismu. Bez pasívní podpory elity a vedoucích činitelů není možné dosáhnout pokroku a nastavení politiky turismu. Silný politický vůdce může mít zásadní význam pro to, aby se vláda zaměřila na určitou politiku a ta pak nabyla účinnosti (Elliot, 1997).

Cíle vlády a politiky turismu odráží vnímání její odpovědnosti a ideologie. Cíle se rozdělují na formální nebo neformální, vyjádřené nebo nevyjádřené. Formální cíle jsou většinou konsistentní s národní ústavou nebo dokumenty a manifesty politických stran. Dominantním neformálním cílem je obvykle udržení nebo posílení moci a setrvání vlády v úřadě. Turismus pak může být využit pro dosažení těchto záměrů. Co se týče ekonomiky, obecné makroekonomické cíle vlády jsou pro turismus podstatnější, než cíle mikroekonomické a administrativní (Elliot, 1997). Cíle v oblasti turismu se liší na základě politického a ideologického uspořádání státu (Hall, 1994).

Turismus a socio-ekonomické podmínky, ve kterých působí, jsou vysoce zpolitizované, obzvláště v zemích, kde se soupeří o moc a kontrolu nad státem. Jako součást mocenského boje je běžné, že vlády manipulují s cestovním ruchem pro politické účely, které prosazují jejich ideologickou pozici. Autor Kim (2006) identifikoval několik společných politických využití turismu napříč politickým spektrem:

- Státní autority často používají turismus jako nástroj pro ekonomické sankce a embarga.
- Obecně se turismus využívá jako nástroj pro uplatnění domácího a mezinárodního vlivu za účelem posílení postavení země.
- Vlády mohou vydat cestovní varování, a tak společně s embargy a sankcemi omezit cestovní ruch některého státu. Vládou vydané cestovní varování jsou obvykle velmi škodlivá pro odvětví cestovního ruchu daných zemí.
- Příslib zvýšení cestovního ruchu, stejně jako dalších forem obchodu, se využívá pro získání podpory při řešení mezinárodních otázek.
- Turismus funguje jako forma kolektivní amnestie a vyloučení některých historických faktů.

- Turismus je využíván pro šíření propagandy mezi zahraničními návštěvníky. Cestovní ruch je postavený na atrakcích, které mají vyzdvihnout pozitivní aspekty režimu a vyvrátit negativní.
- Domácí cestovní ruch je nástroj pro budování nacionalismu a patriotismu mezi občany, a také pro potvrzení národní identity a legitimacy moci.

S ohledem na nežádoucí vlivy od návštěvníků ze zemí s odlišnou ideologií, komunistické státy regulují a kontrolují cestovní ruch především kvůli potenciálnímu nebezpečí výměny názorů, perspektiv a životních postojů mezi zahraničními turisty a obyvateli a následné „ideologické kontaminaci“. Veškeré zahraniční ideologické, kulturní či ekonomické vlivy by měly být maximálně vyloučeny nebo vyobrazeny jako hostilní vůči vlasti, čímž podporují nacionalismus a patriotismus⁵, čímž by porušili čistotu komunistické ideologie a v důsledku pak narušili suverenitu režimu (Elliot, 1997; Hall, 1990; Hall, 1994; Wang, a další, 2017).

Na druhou stranu státy využívají turismus i pro svůj ekonomický a politický zisk. Socialistické vlády vidí v turismu příležitost pro zisk zahraničních měn, a z toho důvodu jsou ochotny zahraniční turisty ve svých zemích tolerovat. Cestovní ruch by měl podporovat rovnoměrnou distribuci zboží, služeb a příležitostí a stimulovat ekonomický růst státu. Turismus je využíván jako flexibilní nástroj uplatňování domácího a mezinárodního vlivu za účelem rozvoje ideologické pozice, a dále jako nástroj pro šíření propagandy a pozitivního obrazu svého režimu. To se projevuje především úsilím vlád udělat dojem na zahraniční návštěvníky (často ve snaze prokázat dokonalost nebo dokonce nadřazenost) představením úspěchů komunistického systému a pečlivým výběrem atrakcí, které mohou zahraniční turisté navštívit. Kromě účelu zlepšování života pracující populace je domácí cestovní ruch prostředkem k posílení identity a loajality komunity. Tuzemské turistické zařízení demonstrují sociální úspěchy obyvatelům, a tak slouží k propagaci socialistické ideologické integrace a oddanosti ke komunistickému ideálu (Elliot, 1997; Hall, 1990; Wang, a další, 2017).

Všechny výše zmíněné formy využití turismu vyžadují vysokou míru státní kontroly a plánování, které vychází ze sociálních, ideologických, politických a hospodářských cílů. Tudíž v komunistických státech je plánování turismu

⁵ Socialistické státy se tak původně soustředili na cestovní ruch mezi spřátelenými zeměmi.

kompletně podřízeno zájmům státu, zatímco v západních liberálně-demokratických zemích je plánování turismu zaměřeno na problémy s využitím půdy v rámci politické oblasti zájmů zúčastněných stran (Hall, 1994).

I přesto, že každá komunistická země prošla svým specifickým vývojem, lze u nich nalézt společné rysy vlivu politiky a ideologie na cestovní ruch. Studie cestovního ruchu v Sovětském svazu, Československu, Polsku, Bulharsku a Číně označují vládu za hlavního ovlivňovatele vývoje, podpory a implementace domácího i mezinárodního cestovního ruchu. Centralizace politické a ekonomické kontroly vedla ve zmíněných zemích k limitované flexibilitě a snížené schopnosti reagovat na měnící se požadavky návštěvníků.

Severní Korea – specifika cestovního ruchu na pozadí globalizace, izolacionismu, a politické ideologie

Z nynějších pěti komunistických států ve světě, Čína, Laos a Vietnam podstoupily značné ekonomické reformy, a tím se přiblížily k tržní ekonomice. Kuba v posledních letech postupně zavedla strukturální reformy. Přestože bylo provedeno mnoho studií o rozvoji cestovního ruchu v těchto zemích, Severní Korea získala od akademiků mnohem méně pozornosti a je zatím uzavřenější, než zmíněné země (Wang, a další, 2017).

Vzhledem k zásadnímu rozdílu mezi Severní Koreou a západním světem, patří KLDR mezi nejméně známé turistické destinace. I u potenciálních turistů z více svobodných zemí medializace represivní politiky KLDR vyvolává otázku, zdali je do KLDR vůbec možné se dostat. Údaje o cestovním ruchu KLDR jsou téměř stejně vzácné jako údaje o jakékoliv jiné oblasti této země a její ekonomiky. Stejně jako u dalších mezinárodních aktivit, pochází data z vnějších zdrojů. Následující kapitola se snaží přiblížit především specifika cestovního ruchu v KLDR, pro lepší pochopení kontextu analýzy možností zájezdu, která se nachází v další kapitole. Severní Korea je stále značně izolovaným státem, proto považuji za nutné nastínit její protichůdné postavení ke globalizaci a kontrolu vnějších vlivů. Dále kapitola pojednává o mediálním obraze KLDR v západních médiích, který značně ovlivňuje percepci této země mezi potenciálními turisty, a tedy míru příchozího cestovního ruchu. V kapitole je krátce pojednáno o možných motivacích pro návštěvu země. V poslední části kapitoly se dostáváme k vývoji cestovního ruchu v KLDR a jeho specifickým rysům vycházejícím z ideologie a politického systému země. Celá kapitola nabízí kontext práce pro následující analýzu možností zájezdu do KLDR.

1.4 Globalizace a její kontext v KLDR

Pro účely práce bude globalizace vymezena jako dlouhodobý, ekonomický, politický a kulturní proces, který rozšiřuje, prohlubuje a urychluje tok zboží, lidí i informací po celém světě. Rozvoj dopravy, informačních technologií nebo finančních trhů změnil geopolitické klima, avšak zdá se, že Severní Korea zůstává izolovaná ve stále více propojeném světě (Ravenhill, 2017).

Stejně jako další izolacionistické země je Severní Korea je ovlivněna negativními důsledky svých pokusů o soběstačnost: technologickými nedostatky,

nekonkurujícím exportu, ekonomickými ztrátami a nedostatkem devizových prostředků. Obchodní vztahy měla KLDR donedávna pouze s Ruskem a Čínou, a až od roku 2006 pak s Jižní Koreou, Spojenými státy a Japonskem (Nanto, a další, 2010). Země je značně závislá na dovozu paliv. To znamenalo, že se země kvůli kolapsu SSSR a rozsáhlým povodním v 90. letech 20. století dostala do ekonomické katastrofy, která vedla k hladomoru. KLDR v těchto okolnostech využila zahraniční pomoc i od Spojených států (Hwang, 2017).

Nedá se tedy říct, že by byla země kompletně uzavřená a oprostěna od globalizace a vnějších vlivů. Nicméně z ideologické podstaty je soběstačnost prioritou na všech úrovních, což nekoresponduje s propojeností světa, kterou zapřičiňuje globalizace. Severní Korea si zachovává tradice a historii, ale především i režim tváří v tvář globalizaci a modernizaci, které s ní přichází tím, že stále drží státní moc a kontrolu nad všemi aspekty života v zemi (Nanto, a další, 2010). Propaganda hraje významnou roli v udržení patřičného myšlení a hodnot Severokorejců v opozici k vnějšímu světu. Jižní Korea je vyobrazována a chápána jako loutkový stát Spojených států a příklad špatné zahraniční pomoci (Hwang, 2017).

Avšak Kim Čong-un od svého nástupu k moci v roce 2012 zahájil největší reformy, které země zaznamenala od svého vzniku. Vůdce KLDR v roce 2018 oficiálně schválil posun od politiky simultánního vývoje jaderných zbraní a ekonomiky k rozvoji ekonomiky a životní úrovně lidí. (Carney, 2018). I přes to, že režim stále uplatňuje tvrdé represe, se podařilo díky reformám dosáhnout značného růstu ekonomiky a dle nejumírněnějších odhadů vzrostlo HDP o 3,9 % v roce 2016 (Lankov, 2018). Zemědělství přešlo na tzv. „systém terénní zodpovědnosti“, který zavedl nové řízení práce a státní kvóty. Státu již nepatří veškerá sklizeň, ale systém nastavuje pevnou kvótu, kterou musí farmáři odevzdat, a nad její rámec si každá farma ponechá zbylou sklizeň. Systém lépe motivuje pracovníky, čímž se navýšila produkce v zemědělství (Ward, 2018). V průmyslu se tiše odstupuje od centrálního plánování a ve většině případů se podniky řídí poptávkou. Ekonomické časopisy vyzdvihují výhody nového přístupu, kde jsou ceny určovány nabídkou a poptávkou, ale vyhýbají se pojmu trh, což je ideologicky zakázaný pojem. V současné době žije v Severní Koreji větší počet bohatých lidí, z nichž majorita zbohatla na černém trhu. Od 90. let 20. století začali bohatí jednotlivci zakládat své vlastní továrny, které byly formálně registrovány pod záštitou některé vládní instituce. Reformy Kim Čong-una umožnily

soukromým investorům zřídit vlastní podniky bez vládní záštity (Lankov, 2018). Posun byl zaznamenán také v sektoru cestovního ruchu.⁶

Vývoj Vietnamu nebo Číny (Chandran, 2019), kde komunistické strany přijmuly kapitalismus, aniž by ohrozily vládu jedné strany, ale naopak posílily své postavení díky zajištění prosperity, by mohl být inspirací pro KLDR. Reformy, které režim zavádí, jsou značně podobné těm, které proběhly ve zmiňovaných státech. Nicméně jakákoliv spojitost s vývojem Číny a Vietnamu je v Severní Koreji odmítána. Kim Čong-un se vyjádřil o stavu v blízkém zahraničí jako o špinavém větru buržoázní svobody, reforem a otevřenosti, který fouká sousedství Severní Koreje (Rappler, 2018).

Severokorejští lídři chtějí reformy, nicméně nechtějí otevřenost země vůči světu. Nově nabyté prostředky jsou používány pro zvýšení kontroly nad obyvatelstvem a hranicemi (Human Rights Watch, 2018). Internet je rozdělený na dvě platformy a několika privilegovaných mají obyvatelé přístup jen ke státnímu obsahu. Většina počítačů je vybavena severokorejským operačním systémem, který neumožní otevřít žádný soubor, jenž neobsahuje digitální souhlas úřadu. Tímto je docíleno cenzury a lepší kontroly nad obyvatelstvem, která je potřeba pro zachování režimu. Na rozdíl od Číny má Severní Korea mnohem úspěšnějšího druhu v podobě Jižní Koreje.

Blahobyt a individuální svoboda dělá potenciálně jihokorejský způsob života velmi přitažlivým (Kang, 2018). Někteří Severokorejci cestují do Číny za prací a vracejí se do reality režimu informování o životě mimo něj. Činnost na trhu sebou přináší informace ze západu a Severokorejci, kteří přijdou do styku se zahraničními vlivy, trpí deziluzí (Lockie, 2017). V případě, že by režim přistoupil na menší kontroly, zavedl by tržní ekonomiku a otevřel se zahraničním vlivům, mohlo by to znamenat oslabení jeho síly. Informace o základních pojmech lidských práv a svobody nejsou pro režim žádoucí, jelikož ukazují realitu života v KLDR (Pennington, 2017). Pokud by se Severokorejci dozvěděli příliš o prosperitě a blahobytu Jihokorejců nebo krajanů v ostatních zemích, a zároveň se méně obávali vlády, mohli by se chovat jako Východní Němci v roce 1989. Hrozba německého scénáře byla důvodem, proč pod vládou Kim Čong-ila KLDR odmítla reformovat. Nicméně Kim Čong-un pochopil, že nemůže zůstat

⁶ Dále v kapitole Vývoj cestovního ruchu v KLDR

dlouho u moci, pokud jeho vláda nepřinese hospodářský růst. Z toho důvodu začal experiment, v němž na rozdíl od Číny a Vietnamu by KLR provedla reformy, ale zůstala uzavřená. Kim Čong-un chce zavést tržní ekonomiku, ale také udržet vysokou úroveň státní kontroly a restrikcí (Lankov, 2018). Příklad Vietnamu nebo Číny ukazuje, že komunistické země lze reformovat. Nicméně KLR čelí otázce legitimacy. Severní Vietnam vyhrál občanskou válku, ale Korejský poloostrov je stále rozdělen. Pokud by se KLR přiblížila kapitalismu a fungování jako v Jižní Koreji, spíše než k vzniku dvou otevřených Korejí, by došlo k sjednocení, což by znamenalo konec vlády Kim Čong-una (Harshaw, 2019).

Globalizace je teoretický proces, jímž popisujeme změny, které probíhají ve světě, abychom jim mohli rozumět a ideálně předvídat. Cestovní ruch je s ním úzce provázaný. Turismus je významným ekonomickým činitelem a dle Světové organizace cestovního ruchu příjezdy turistů z celého světa stouply v roce 2018 o 6 % na 1,4 miliardy, což je značně nad 3,7 % růstem zaznamenaným ve světové ekonomice. Asie a Tichomoří zaznamenaly v roce 2018 přibližně 343 milionů zahraničních turistů (UNWTO, 2019). Cestovní ruch usnadňuje mezikulturní výměnu, přičemž cizinci zažívají, že Severokorejci jsou stejní lidé jako kdekoliv jinde na světě, a Severokorejci díky kontaktu s cizinci (který je ale přísně koordinován a kontrolován) získávají právě obávané informace o životě mimo své hranice. Turismus může přinést Severní Koreji řadu benefitů, nicméně může také ohrozit režim (Lee, 2015).

1.5 Mediální obraz KLR jako destinace cestovního ruchu a motivace turistů

Lidé získávají informace o vnějším světě převážně z médií, která tak hrají klíčovou roli při vytváření obrazů různých společností a národů. Mohou přispět k porozumění nebo naopak i k neporozumění mezi nimi (Saleem, 2007). Produkci a reprodukci jistých mediálních obsahů lze mlčky podpořit určité perspektivy obrazu a zároveň potlačit ostatní. Prostřednictvím selektivní pozornosti, vyobrazování a metafor se mediální příběhy podílejí na legitimizaci nebo naopak demonizaci zemí (Dalton, a další, 2015). Obraz země hraje významnou roli, jelikož významně ovlivňuje volbu turistů pro destinaci, a tak má přímý vztah k ekonomickému úspěchu odvětví

(Wang, a další, 2017). V našem případě tak výrazně ovlivňují jednak vnímání cestovního ruchu v KLDR a v důsledku cestovní ruch směřující do KLDR.

Zatímco Jižní Korea je vnímána turisty v pozitivním světle, totalitní KLDR je posuzována jako nebezpečná a tajuplná země (Buda, a další, 2015), která je pro svět vojenskou hrozbou (Lim, a další, 2009). Mediální obraz KLDR je spojen s diktátorským režimem, nedostatkem potravin, vývojem jaderných zbraní nebo porušováním lidských práv (Wang, a další, 2017). Především vývoj severokorejského jaderného programu je ostře sledovaným tématem (Al-Kanawatiová, a další, 2018). Mezinárodní média převážně demonizují KLDR vyobrazováním země jako chudého a izolovaného národu, který je veden diktátorem posedlým udržením moci prostřednictvím vysoce kontrolujícího a utlačujícího sociopolitického režimu (Oullette, 2016). Většina mediálních článků týkajících se Severní Koreje je zařazena do negativních a senzačních zpráv (Choi, 2010).

Buda a další (2015) analyzují několik západních medií.⁷ Mezi největší mediální zprávy, které dominovaly v západních médiích v roce 2013 a 2014, patří jaderné testy, přátelství slavného amerického basketbalisty Dennise Rodmena a severokorejského vůdce Kim Čong-una, poprava strýce Kim Čong-una, uvěznění křesťanských misionářů a amerických novinářů nebo zadržení amerického válečného veterána. Všechny tyto zprávy nějakým způsobem reprezentují pohled „západních mass-medií“ na Severní Koreu, a rozpoutaly diskuze ohledně cestovního ruchu v zemi. KLDR je popisována jako temná a ponurá země. Primárním příkladem formy „temného vyobrazování“ může být satelitní snímek Severní Koreje v noci. Tento motiv byl, mimo média, také často užíván americkými vládními úředníky při oficiálních informačních schůzkách, v prohlášeních a rozhovorech. Motiv zobrazující zemi v absolutní tmě – Severní Korea jako temná díra – je populární a rozšířený (Buda, a další, 2015). Ve své studii autor Kim (2014) analyzoval texty publikované v letech 1998 až 2010 v různých formách medií,⁸ které obsahovaly slova Severní Korea. Texty nejčastěji referovaly o hrozbě pro mezinárodní komunitu a světový mír. Jedno z velmi silných a opakujících se spojení bylo „státy jako Severní Korea a jejich terorističtí

⁷ Business Week, CNN Travel, Huffington Post, The Guardian, The Telegraph, The Wall Street Journal, The Washington Post, Time Magazine

⁸ Konkrétně CNN (televizní vysílání, které nabízí přepisy na webu), Newsweek (časopis) a The New York Times (denní tisk)

spojenci tvoří osu zla“, které první použil někdejší americký prezident George W. Bush v roce 2002. Mezi další metafory lze zařadit: KLDR jako nepředvídatelná, iracionální a nemilosrdná; krutá dystopie; zbídačelá a chudá země. Metafory přispívají k vytvoření „faktů“ o severokorejských zájmech či záměrech a zároveň zdůrazňují nebezpečí činů této země, se kterou se nedá vyjednávat (Dalton, a další, 2015).

Rozhovory s účastníky zájezdů před příjezdem do Severní Koreje úzce odpovídají „temnému“ obrazu, který se promítá do mezinárodních médií. Většina z účastníků si spojuje negativní koncepty se Severní Koreou pomocí slov jako „tajný“, „chudý“, „hladovějící“, „izolovaný“ a „diktatura“. Nicméně někteří účastníci vykazali po zájezdu znatelný posun ve vnímání daleko od původně vnímaného obrazu. Severní Korea poté byla označena jako „bezpečná“ a „normální země s normálními lidmi“. Místní situace byla označena „mnohem lepší, než bylo předpokládáno“. V případech, kdy mají turisté pozitivní zkušenost, mohou sami propagovat zemi (byť neúmyslně) a šířit lepší obraz KLDR mezi přáteli a rodinou, popřípadě na sociálních sítích, které mají daleko větší rozsah. Pro severokorejskou vládu to představuje příležitost v tom smyslu, že mohou apelovat na touhy turistů a poskytovat kladný obraz země, čímž se zvyšuje šance, aby se turisté stali obhájci cestovního ruchu v Severní Koreji. Nepochybně zklamaní návštěvníci mohou o zemi informovat negativně (Wang, a další, 2017).

Severní Korea bývá často zařazena mezi tzv. dark destinace (temné destinace), a turismus do této země je chápán jako dark turismus. Ten zahrnuje cestování na neobvyklá a temná místa potenciálního nebezpečí a dark destinace jsou součástí širšího cestovního ruchu na místa smrti nebo katastrof. Nicméně KLDR má méně souvislost s dark turismem ve smyslu smrti nebo katastrof, ale spíše ve smyslu zkušenosti, jaké to je žít v „temném“ režimu (Stone, a další, 2018). Zájem tak spočívá v poznání a zkušenosti s politickou ideologií a režimem (Wang, a další, 2017). Dle teoretického hlediska by Severní Korea neměla být zařazována do kategorie temného cestovního ruchu (v Severní Koreji nenajdeme jasně označená místa genocidy, mučení, či utrpení, byť režim bývá často nařčen z podobných aktivit), nicméně v práci je zmíněno několik autorů, kteří destinaci zařazují do „temných“. Proto uvádíme v této práci také toto pojetí turismu v Severní Koreji.

Negativní medializace ovlivňuje obraz Severní Koreje. Avšak turisté, kteří podnikají dark turismus, pocházející většinou ze západních, ekonomicky vyspělých zemí, jim nejsou odrazeni. Naopak, se zdá že tyto zprávy dokonce podporují příjezdy určitých skupin turistů. Cestovní kanceláře zažívají nárůst počtu turistů, kteří cestují do Severní Koreje. Turisté jsou motivováni různými faktory. Účastníci jsou motivováni jednak fyzickými, ale především kulturními a interpersonálními motivy. Zvýšený zájem o severokorejský cestovní ruch může poukazovat na touhu po zkušenosti s režimem, kulturou a severokorejským obyvatelstvem (dle teorie potřeb se v tomto případě jedná o kulturní a interpersonální motivy), ale také na touhu po novosti, touhu zažít něco, co nelze zažít na jiných místech. Novost je v tomto kontextu chápána jako neobvyklost a neznámost, přičemž touha je zřejmě zesílena omezeními, které turisté zažívají při zájezdu. Cestování do destinace jako KLDŘ může být také motivováno touhou po uznání jiných (dle teorie potřeb se jedná o motivy statusu a prestiže). Tudíž touha po návštěvě představuje určitou hodnotu, která se projevuje uznáním a prestiží (Buda, a další, 2015). Cestovní ruch do Severní Koreje je pobízen imaginacemi, a to jak na straně turistů, tak zástupců turistického sektoru, kteří zájezdy organizují. Turisté ovlivněni svými představami a projekcí vlastních hodnot, postojů a pocitů na neznámá místa, chtějí často zažít „svoji“ Severní Koreu. V tomto duchu nelze cestovní ruch oddělit od konstrukce reality turistů a průvodců. V komunistických zemích je to pak závažnější, protože jsou takové režimy zobrazovány jako tajné, nebezpečné a unikátní (Buda, a další, 2017).

V kontrastu k předchozím studiím, dle (Connell, 2019) si turisté v Severní Koreji snaží vytvořit pohled z morálního hlediska na místo, které doposud uniklo jejich zraku a porozumění. Jedná se tak o formu morálního politického turismu (z teoretického hlediska může být motivován kulturními a interpersonálními motivy). Jsou orientováni na apolitický rozhovor s místními, pokoušejí se proniknout mimo a mezi všudypřítomný negativní mediální obraz a pozitivní zobrazení pokroku a morálky severokorejského režimu. Účelem cest není vidět lidské selhání, které je jádrem dark turismu, ale každodenní a normální (přesto odlišnou) realitu, o které turisté předpokládají, že existuje, ale není ihned zřejmá. Tento názor podporuje také studie (Wang, a další, 2017), jejíž autoři zkoumali motivaci turistů. Ne všichni turisté aktivně vyhledávali politickou zkušenost, ale spíše se zaměřovali na poznávání „normálnosti“ života v KLDŘ.

Od převzetí vlády Kim Čong-unem byla věnována větší pozornost budování obrazu země jako destinace cestovního ruchu. Nicméně schopnost severokorejské vlády vytvářet pozitivní obraz a upoutat turisty je značně omezená, tudíž je země závislá na jiných stranách, aby se zabývaly alespoň částí propagace. Tyto strany lze nalézt v mezinárodních cestovních kancelářích, které nabízejí zájezdy do KLR (Wang, a další, 2017).

Cestovní kanceláře, specializující se na KLR, motivacím turistů značně přizpůsobují marketing nabízených zájezdů. Největší cestovní kancelář Koryo Tours, která zprostředkovává zájezdy do Severní Koreje, začíná svoji online brožuru textem „poslední hranice“ a „vaše cesta do nejmysterióznější země začíná zde“ a „něco co si navždy zapamatujete.“ Kancelář zdůrazňuje také kulturní a mezilidskou výměnu (Koryo Tours, 2019). Young Pioneer Tours uvádí „poskytujeme zájezdy do destinací, od nichž by tvoje máma byla raději, aby si se držel dál“ (Young Pioneers Tours, 2019). Další menší cestovní kanceláře vytvářejí tématicky podobné slogany, zdůrazňující neobvyklost KLR a unikátnost zažité zkušenosti. Poznání pravosti a skutečnosti režimu patří mezi časté náměty zájezdů. Mimo jiné kanceláře zmiňují nádhernou krajinu, gastronomické zážitky a možnosti pro setkání s místními lidmi (Connell, 2019).

Na rozdíl od běžných knižních průvodců, ty zaměřující se na KLR většinou obsahují několik varování před cestou. Například Lonely Planet píše, že většina lidí ani netuší o možnosti do této země cestovat, a že je skutečně nezbytné dodržovat určité kompromisy. Dále se zmiňuje o doprovodu v podobě vládních průvodců a jejich jednostrannému popisu historie. Pro ty, kteří pravidla KLR nedokáží akceptovat, průvodce nedoporučuje návštěvu země (Richmond, a další, 2013). Zřídka se do země vydají turisté, kteří by nebyli obeznámeni s aktuální situací. Zájemci o zájezd do Severní Koreje jsou díky mediálnímu obsahu, či textům v cestovatelských průvodcích, většinou připraveni být skeptičtí a zvědaví (Connell, 2019).

Cestovní kanceláře a knižní průvodci se snaží poskytnout potenciálním turistům obraz tvrdé, politicky izolované země a motivovat je pro návštěvu, při které uvidí „známé“ památky, lidové průvody a představení, ale také proniknou za politickou fasádu a získají nějaké zážitky z denního života Severokorejců. Být turistou v Severní

Koreji znamená podílet se na komplexním politickém, morálním a etickém aktu (Connell, 2019).

Na základě zmíněných studií, můžeme říct, že negativní mediální obraz KLDŘ neodrazuje turisty od návštěvy země. Naopak, posiluje určitou formu touhy po zážitku s režimem, novosti a uznání, nebo touhu po proniknutí za fasádu médií a režimu.

1.6 Ideologie a politika cestovního ruchu KLDŘ

Zatímco komunistický systém v dalších zemích prošel významnou změnou, nebo se dokonce zhroutil, v Severní Koreji zůstává pevně na svém místě. Severní Korea funguje jako jediná na světě na základech ideologie čučche, která kombinuje principy stalinismu a marxismu s novějšími dogmaty a filosofií vůdců Kim Il-songa a Kim Čong-Ila. Principy stalinismu a komunismu byly postupně adaptovány na specifika a podmínky Severní Koreje. Systém je unikátním severokorejským typem socialismu, který se liší od systémů ostatních komunistických zemí. Ideologie čučche si zakládá na absolutní soběstačnosti, velké míře uzavřenosti a ovlivňuje všechny aspekty politického, společenského a ekonomického života (turismu včetně). Propagandistický aparát KLDŘ zdůrazňuje dva základní principy: soulad s vlastní historií, nikoliv slepé následování zahraničních vzorů; a sám člověk je nezávislost a rozhoduje sám o sobě. Ideologie čučche, vedle posilování kultu osobností z rodině dynastie Kimů, také legitimize a realisticky vyobrazuje komunistické hodnoty a moc jako absolutně neoptimálnější (Špitálníková, 2014).

Stejně jako jiné země, Severní Korea zavedla řadu turistických politik, které řídí rozvoj, správu a provoz cestovního ruchu. Ačkoliv podrobnosti o mnoha z těchto politik nejsou zveřejňovány, některé politiky, dotýkající se přímo zahraničních turistů, lze vidět při zájezdech. Jedním z hlavních hledisek pro severokorejské politiky je to, jak maximalizovat ekonomický zisk z cestovního ruchu a zároveň snížit potenciální nepříznivé dopady (Wang, a další, 2017).

Tradičně byl cestovní ruch vnímán nejen jako způsob získávání zahraničních měn (SHIN, 2004), ale také jako nástroj propagandy, agitace mezinárodních přátel a ovlivňování mínění lidí (Beal, 2001). V 90. letech 20. století byly, jinak stále značně omezené, cesty zaměřeny na návštěvy muzeí, Paláce slunce Kumsusan (sloužící jako mauzoleum Kim Il-songa) a rituální prezentaci květin u soch a národních památek.

Turismus představoval především politické „přátelské návštěvy“, které působily značně pompézně. Prostřednictvím těchto návštěv mohla Severní Korea nabýt svoji symbolickou suverenitu a ukázat zahraničním návštěvníkům svoji tvář v „jiném světle“ (Medlicott, 2005). Dle některých západních autorů však Severní Korea vnímala turismus jako „trojského koně“, který má za úkol destabilizovat socialistický režim. Proto se orgány soustředily na maximalizaci zisku zahraničních měn, zatímco minimalizovaly možnost kontaktu s cizinci a případné transformační tendence plynoucí z těchto interakcí (Noland, 2000).

První průvodce, který zahrnoval Severní Koreu, zaznamenal, že zájezdy jsou navrženy především jako výukově-ideologické exkurze. Od té doby se mnohé nezměnilo. I přes rozšiřování prostorových a sociálních hranic a rostoucímu počtu návštěvníků země, je cestovní ruch stále důkladně plánován a nikdy není spontánní. Je omezen na určené enklávy, které jsou centrálně regulovány a kde je nutné dodržovat pravidla (Connell, 2019). Ideologie se promítá do masových představení, filmů, muzeí a památek. Kultura slouží jako nástroj pro propagandu a politickou indoktrinaci severokorejského režimu. Stát povoluje pouze striktně naplánované zájezdy a návštěva některé z kulturních akcí, či národní památky jsou součástí itineráře. Místa či představení, se kterými se turisté setkají, a informace, které obdrží, cílí na diskreditaci negativní publicity a vychvalování politické ideologie (Kim, a další, 2006). Dle teorie turismu jako politického divadla je turistický zážitek přirovnán k divadelnímu představení. Politická praxe (a v důsledku i sociální kontakt turistů s „domorodci“) je součástí turistického produktu, který je kompletně veden „podle scénáře“ a zážitek je nahraný jako představení. Presentace národa konkuruje a zpochybňuje vnější obrazy. Dále nabízí pozitivní politické hodnoty zaměřené na politiku soběstačnosti v opozici k vnějšímu útlaku a snaží se o mezinárodní uznání sebeurčující identity (Connell, 2019). Severokorejský systém a jeho ideologické projevy v cestovním ruchu ukazují, jak režim rodinné dynastie Kimů manipuluje s cestovním ruchem za účelem dosažení politických cílů, jako rozšiřování propagandy mezi zahraničními turisty (například vyzdvihování ctností velkých vůdců a zdůrazňování zlomyslnosti západu), stejně jako zvyšování loajality a patriotismu občanů (Kim, a další, 2006).

Severní Korea uplatňuje přísná omezení zájezdů a aktivit příjíždějících turistů s cílem zabránit neplánovanému kontaktu s místními, který by mohl vést

k ovlivňování a poskytování informací o vnějším světě a v důsledku k rozvracení režimu státu (Kim, a další, 2006). Za účelem posílení jednoty národa je občanům neustále připomínána vnější hrozba. Pro režim je tedy kontakt zahraničních turistů a místních lidí nežádoucí, jelikož by mohl způsobit narušení pohledu na cizince jako hrozbu. I z tohoto důvodu musí turisté vždy cestovat ve stálé a koherentní skupině, která je většinou oddělena od místního obyvatelstva a pohybuje se po předem naplánované a povolené trase. Severní Korea se snaží o deklaraci ideologické neomylnosti prostřednictvím turistických objektů a lokalit (Hall, 1990). Všechny turistické zájezdy, i když jsou organizovány zahraničními cestovními kanceláři, jsou doprovázeny místními průvodci. Průvodci plní několik funkcí. Organizují veškeré aktivity zájezdu, spoluvytvářejí itineráře a přednáší výklad k atrakcím (což je primární funkce průvodců, bez ohledu na zemi). Dále řídí a kontrolují chování turistů, aby zajistili dodržování pravidel a zákonů. Průvodci poskytují ideologický kontext a vysvětlují názory severokorejského režimu v souladu s vyzdvihováním úspěchů a kulturou respektu k vůdcům (Wang, a další, 2017). Uplatňuje se zde psychologická kontrola v podobě nátlaku na turistu, kdy v případě porušení pravidel zájezdu může urazit laskavé, zdvořilé a nápomocné hostitele, anebo způsobit problémy ostatním turistům (Hall, 1990).

KLDR si potenciál cestovního ruchu uvědomuje a s nástupem vlády Kim Čong-una se pohled na cestovní ruch jako „trojského koně“ a nástroj rozvracení socialismu značně změnil. Novější jihokorejské studie zkoumají cestovní ruch v Severní Koreji zejména z pohledu vývojových modelů a tendencí k otevírání ekonomiky. Jedny klasifikují severokorejský typ turistické otevřenosti jako asertivní, ale částečně otevřený (bez transformačních tendencí), kde je hlavním cílem zisk zahraničních měn a kapitálu. Na druhé straně je severokorejská politika turismu chápána jako součást rozšiřující se strategie přežití, která se zaměřuje na eko-turismus a udržitelný ekonomický rozvoj. Výnosy jsou získávány prostřednictvím poplatků za užívání pozemků způsobem, který nenarušuje stávající ekonomickou strukturu (Oullette, 2016).

Posun ve vnímání turismu můžeme vidět také v severokorejské akademické literatuře. Na základě práce (Oullette, 2016), která zkoumá právě aktuální severokorejskou akademickou literaturu, se severokorejské pojetí turismu zakládá na několika bodech. Za prvé, jak již bylo zmíněno, tzv. socialistický turismus je

důležitým nástrojem pro propagandu, jak vnější, tak vnitřní. Za druhé hraje důležitou roli v podpoře rozvoje různých sektorů národní ekonomiky, hlavně dopravy, výstavby a lehkého průmyslu. Za třetí, turismus může mít pozitivní vliv na harmonické uspokojování potřeb pracovníků v oblasti materiálních a kulturních podmínek života. Za čtvrté ovlivňuje oblast ochrany životního prostředí. A na závěr přispívá do finančního rozpočtu díky zvýšenému oběhu zboží v zemi.

Turismus v KLDŘ je často klasifikován jako kulturní turismus, který je z podstaty politický, s hlavními prvky šíření ideologie čučche a ideály autoritářské vlády. Byl zaznamenán světový nárůst v turismu, který souvisí s návštěvami hranic zneprátelených států, a spadá do válečného turismu, dark turismu a politického turismu. Korejské demilitarizované pásmo je toho příkladem (Timothy, a další, 2009). Mnozí si tento nárůst uvědomují a snaží se z něj profitovat, včetně nových cestovních kanceláří, které se na danou oblast specializují. Severní Korea (stejně jako Jižní Korea) chce z tohoto vzestupu profitovat také ekonomicky (Oullette, 2016).

Severokorejské státní noviny vyzvedávají každoročně roli turismu při příležitosti Světového dne cestovního ruchu. V roce 2000, za vlády Kim Čong-ila, oficiální deník korejské strany práce Rodong Sinmun napsal, že se KLDŘ aktivně podílí na mezinárodních turistických aktivitách usilujících o rozvoj cestovního ruchu (Crossing boundaries: prospects and challenges for DPRK tourism, 2001). Dále v roce 2018 zmínil, že je cestovní ruch jednou z důležitých oblastí podporujících celosvětovou návštěvu a výměnu, vzájemnou spolupráci, porozumění a přátelství (Hyang, 2018). Severokorejská vláda začala reagovat na potřeby cestovního ruchu kvůli silnému ekonomickému tlaku a s tím se změnil i její přístup k tomuto sektoru (SHIN, 2004).

1.7 Vývoj cestovního ruchu v KLDŘ

V éře Kim Il-songa byl cestovní ruch považován za nezbytný, ale ne příliš důležitý sektor národní ekonomiky. Turismus byl propagován prostřednictvím brožur a anglicky psaných magazínů, které se zaměřovaly především na přírodní krásy, monumentální stavby a památky kulturního dědictví lokalizované v okolí hlavního města. Turismus nicméně nebyl zahrnut do vládního plánování národní ekonomiky. Za vlády Kim Čong-ila se pohled na cestovní ruch částečně změnil. Akademická literatura se začala zmiňovat o potenciálních benefitech cestovního ruchu pro

budování socialismu. Vláda také vysílala více zástupců na mezinárodní turistické výstavy a veletrhy v Číně, Anglii, Německu, Malajsii a Singapuru. Výraznější změna přišla s nástupem Kim Čong-una, který podpořil turismus jako prioritu národního rozvoje. Zdá se, že cestovní ruch je nyní v KLDŘ považován za významný zdroj příjmů a prostředek ke konfrontaci stereotypů, které rozšiřují západní média a severokorejsí uprchlíci. Severokorejská akademická literatura vidí prvořadý význam turismu v oblasti propagandy státních idejí (Oullette, 2016) a turismus je chápán jako hnací motor pro budování hospodářského obra a zlepšování živobytí lidí (Sun, 2017).

První známky rozvoje cestovního ruchu se objevily v 80. letech minulého století (Cummings, 2004). Mezi prvními západními turisty, kteří navštívili KLDŘ, byla německá turistická skupina v roce 1985 a v roce 1986 britská turistická skupina. Do roku 1987 bylo mezi Severní Koreou a vnějším světem zřízenou pouze 6 mezinárodních letů za týden. Konkrétně mezi Pekingem, Moskvou a Khabarovskem, což znamenalo přepravní kapacitu přibližně 9 000 pasažerů. V roce 1984 také Severní Korea vydala zákon pro zřízení speciálních ekonomických zón pro spolupráci se zahraničními partnery. Avšak speciální zóny pro turismus se uplatnily až o dekádu později (Hall, 1990). Jak již bylo zmíněno výše, hlavním důvodem otevřenosti byla snaha získat zahraniční měnu a kapitál (SHIN, 2004). Od roku 1998 výrazně vzrostl mezi-korejský cestovní ruch, přesněji řečeno cestovní ruch z Jižní Koreje do Severní Koreje (Crossing boundaries: prospects and challenges for DPRK tourism, 2001). Severní Korea se začala, jak geograficky, tak politicky, postupně otevírat turistickému ruchu od roku 2000. Mezi turistická centra patřilo hlavní město Pchjongjang a Demilitarizovaná zóna (DMZ) na hranicích s Jižní Koreou (Connell, 2019). V rámci tzv. Sluneční politiky pro zlepšení mezi-korejských vztahů oznámila vláda Jižní Koreje opatření, která stimulovala hospodářskou spolupráci a umožnila jihokorejským firmám investovat v Severní Koreji. Toho využil jihokorejský konglomerát Hyundai Asan a v roce 1998 otevřel turistický resort Kumgangsán. Do té doby se skromný cestovní ruch s malým počtem návštěvníků rozvinul do formy masového turismu (Beal, 2001). V následující dekádě činily celkové investice do projektu 1,52 miliard amerických dolarů a návštěvnost dosáhla 1,96 milionu lidí (Lee, a další, 2011). Pozitivní vývoj na politické úrovni vytvořil možnosti pro rozvoj turismu a podporu mezi-korejského smíření. Projekty v oblasti turismu a samotné turistické zájezdy také značně působily na celkové zlepšení mezi-korejských vztahů

a zmírnění napětí na Korejském poloostrově, což v důsledku znamenalo zvýšení návštěvnosti (Henderson, 2002) a z ekonomické stránky mohla Severní Korea díky projektu získat prostředky v zahraničních měnách (Kim, a další, 2006). Nicméně v roce 2008 byl resort uzavřen po události, kdy severokorejský voják zastřelil jihokorejskou turistku, protože opustila vyznačenou trasu a vstoupila na zakázané území (Park, a další, 2018). Další destinace, hlavně v severní části země, se začaly cestovatelům otevírat od roku 2013 (Connell, 2019).

V roce 1990 navštívilo zemi přibližně 115 000 zahraničních turistů, ale od té doby tempo růstu až do posledních let spíše stagnovalo (SHIN, 2004). Dle některých odhadů navštívilo v roce 2015 Severní Koreu přes 100 000 lidí (Moriss, 2015). Největší podíl turistů v Severní Koreji má Čína, a to z důvodu historicky dobrých vztahů mezi těmito státy. Severní Koreu navštívilo v roce 2012 circa 237 000 turistů čínské národnosti, zatímco západních turistů do země přijelo jen okolo 5 000. (Borowiec, 2014). Navzdory trvajícím napětím na Korejském poloostrově turisté z Číny i jiných zemí cestují do Severní Koreje stále častěji a je pravděpodobné, že jejich počet bude v následujících letech nadále stoupat (Yang, a další, 2014). Bohužel data se kvůli chybějícím oficiálním statistikám značně liší. Cílem KILDR bylo zvýšit počet příjezdů turistů na 1 milion do roku 2017 (Demetriou, 2015) a na 2 miliony do roku 2020 (Winsor, 2015). Rozvoj turismu na Korejském poloostrově je považován, z hlediska podpory mírových snah a vztahů, za jeden z velmi zajímavých fenoménů začátku 21. století (Kim, a další, 2007) a je silně podmíněn mezinárodními vztahy s ostatními zeměmi, především s Jižní Koreou a USA (Beal, 2001). Po sérii setkání mezi Kim Čong-unem a světovými lídry (jmenujme především jihokorejského prezidenta Mun Če-ina a amerického prezidenta Donalda Trumpa) země zažívá nárůst návštěvnosti (Kyodo, 2018). Nicméně ambiciózní cíl se severokorejskému režimu v případě roku 2017 nepodařil splnit a nebude tomu jinak nejspíše ani pro rok 2020 (O'Carroll, 2018).

Přestože má severokorejská politika cestovního ruchu kontinuální vývoj, od nástupu Kim Čong-una došlo k významným změnám. Nejviditelněji se tyto změny projeví v rozšíření a diverzifikaci lokací dostupných pro mezinárodní turismus, což naznačuje, že režim přikládá větší význam rozvoji tohoto odvětví ekonomiky. Například sám vůdce KILDR oficiálně vyzdvihl turismus jako sektor, který výrazně podporuje národní ekonomiku. Také zdůraznil potřebu integrace projektů turistických

zón do širší ekonomické strategie státu za účelem snadnějšího vybudování většího počtu speciálních ekonomických zón (SEZ). Jedna z šesti SEZ, oznámených v roce 2014, byla navržena jako turistická zóna, byly zřízeny dvě mezinárodní turistické oblasti: Wonsan-Kumgangsán v roce 2014 a Mubong v roce 2015 (Abrahamian, a další, 2015).

Mezinárodní turistická zóna Wonsan-Kumgangsán, na jihovýchodě KLR, je jediná SEZ, která byla oficiálně navštívena Kim Čong-unem. Není proto překvapením, že zóna obdržela největší přímé investice od státu ze všech SEZ, které byly zřízeny od roku 2014. Tato zóna zahrnuje i původní turistický region Kumgangsán Tourist Region, který fungoval od roku 1998 do roku 2008. Severokorejsí úředníci nenavrhovaly pro tuto zónu nové zákony, ale pouze rozšířili a aktualizovali předpisy, které existovaly již v rámci turistického regionu. Daňové sazby, pobídky a regulace jsou do značné míry stejné jako v roce 2002, kdy byly vytvořeny a zaměřeny na usnadnění jihokorejských investic a cest (Abrahamian, a další, 2015). Zóna by měla přilákat hlavně lyžařské a surfařské nadšence. Do provozu bylo uvedeno lyžařské středisko Masikryong,⁹ a nedaleké letiště Kalma, které bylo původně dostupné jen pro armádu, bylo zpřístupněné i pro civilní lety (The Straits Times, 2018). V roce 2015 proběhlo oficiální surfování turné pod záštitou Kim Čong-una, který do země pozval dvacet nejlepších surfařů světa, jehož cílem bylo zhodnotit potenciál jihovýchodního pobřeží pro mezinárodní surfařské centrum (Demetriou, 2015).

V rámci projektu speciální zóny pro mezinárodní zájezdy Mubong, která se nachází nedaleko hory Pektusan a dalších revolučních míst v regionu (Abrahamian, a další, 2015), kde se vybuďovalo několik hotelů, golfových hřišť nebo zábavních parků. Vláda KLR také přijala opatření ke snížení poplatku za pronájem pozemků a daní pro zahraniční podniky, které v oblasti investují do infrastruktury a ve speciální zóně vyrábějí high-tech produkty, čímž cílila na usnadnění zahraničních investic a akumulaci kapitálu (North Korean Economy Watch, 2016). Několik speciálních ekonomických zón je uzpůsobeno pro cestovní ruch, který se zdá být významnou součástí severokorejské politiky speciálních ekonomických zón. Severokorejský socialistický turismus by měl přispívat k rozvoji sektorů národní ekonomiky a mít

⁹ Investice se vyšplhaly na 25 milionů Euro

pozitivní vliv na materiální a kulturní blahobyt lidí (Oullette, 2016). I přestože se severokorejská vláda snaží podporovat speciální ekonomické zóny jako klíčový prvek ve své ekonomické strategii, schází zahraniční investice a zóny se tak nemohou rozvíjet do svého plného potenciálu (Abrahamian, a další, 2015).

Dle Rodong Sinmun Severní Korea vstoupila do nové fáze rozvoje cestovního ruchu a severokorejská média při příležitosti Světového dne turismu v září roku 2018 vyzdvihla místa jako lyžařský areál Masikryong a pobřežní turistické oblasti – Songdowon ve Wonsanu, letoviště Mačon v Hamhungu a Ryongsupo (Da-min, 2018).

Další kroky byly podniknuty pro vzdělávání expertů v oblasti cestovního ruchu. Od roku 2006 mohou ženy působit jako průvodkyně pro zahraniční turisty. V Pchjongjangu byla zřízena vysoká škola cestovního ruchu, která pravidelně vysílá své zástupce do Šanghaje, aby zde studovali rozvoj čínského cestovního ruchu a posilovali spolupráci s Čínou v oblasti turismu. Vláda dokonce povolila několika zahraničním expertům, aby zajistili trénink pro turistické průvodce. S rozvojem odvětví více severokorejských pracovníků v cestovním ruchu komunikuje se zahraničními cestovními kanceláři a účastní se školení mezinárodních neziskových organizací a čínských akademických institucí, aby zlepšili své znalosti a dovednosti (Oullette, 2016).

Režim také investuje do zlepšení infrastruktury a zařízení, které souvisí s turismem, jako například letiště, silnice, hotely, restaurace, obchodní centra, parky a kasína. V roce 2012 vydal Kim Čong-un směrnice pro správu pozemků, které vyžadovaly technickou modernizaci turistických cest (Oullette, 2016). Na veletrhu pro investory v roce 2015 Severní Korea odhalila několik investičních příležitostí pro rozvoj turistické infrastruktury (Shim, 2018).

Na základě zvyšujících se počtů návštěvníků bylo vynaloženo značné úsilí na zlepšení obrazu země. Studie (Yang, a další, 2014) poskytuje známky, že se Severní Korea stává otevřenější a aktivnější v oblasti propagace cestovního ruchu, což je znamením, že země mění svoji hospodářskou politiku. Přestože Severní Korea díky jaderným testům a restrikcím rozšiřuje svoji izolovanost a špatnou pověst, zahájila v roce 2014 kampaň zaměřenou na podporu cestovního ruchu v zemi. Tato kampaň

zahrnovala, vedle již zmíněného otevření různých částí země zahraničním turistům, nabídku mnoha tematicky specializovaných turistických balíčků (Oullette, 2016).

Ačkoliv se v Severní Koreji nachází rozmanité turistické atrakce jako přírodní krásy, historické památky nebo muzea, příjmy z mezinárodního cestovního ruchu jsou nižší, než by severokorejská vláda očekávala. Zdá se, že diverzifikace nabídky produktů cestovního ruchu je nízká ze dvou důvodů. V první řadě není KLDR v současné době obecně považována za zvláště atraktivní pro turisty, kteří preferují plážová letoviska, zábavní parky, poznávací zájezdy nebo odpočinek (Wassler, a další, 2017). Za druhé, země s centrálním plánováním mají obecně zařízení a služby s nízkou úrovní, neadekvátní turistický management, neefektivní marketingové strategie, nedostatek zahraničního kapitálu a investic, a dále také neefektivní administrativní procesy, které jsou pod kompletní kontrolou státu (Elliot, 1997). V KLDR schází kapacity a úroveň turistických zařízení, i přes rozvojové projekty, není příliš vysoká. To platí i pro špatnou infrastrukturu (silnice, elektřina), nebo menší dopravní dostupnost. Změny ve směřování turistických toků tak často způsobují problémy s organizací a řízením cestovního ruchu (SHIN, 2004). V březnu roku 2019 Severní Korea údajně vydala cestovní omezení pro zahraniční návštěvníky, protože by mohla čelit problémům s příjmem turistů v hlavní sezóně. Nicméně toto omezení by nemělo být považováno za znamení, že země zavírá dveře, vzhledem ke gestům otevřenosti, které ukázala od roku 2018. Není tak pochyb, že by se odvětví cestovního ruchu mělo i nadále rozvíjet (Caiyu, 2019 a Eaves, 2019)

V posledních letech je patrná značná transformace způsobu, jakým se Severní Korea prezentuje a rozšiřuje mezinárodní programy cestovního ruchu. Lepší propagace, přidání nových typů zájezdů, povolení fotografování v zemi nebo větší možnost interakce s místními lidmi ukazuje, že se země snaží konfrontovat některé „temné“ stereotypy a prezentovat se mezinárodní veřejnosti jako normální a moderní turistická destinace (Wang, a další, 2017). Pokračování tohoto trendu v rozvoji cestovního ruchu vyžaduje zpřístupnění více oblastí mezinárodním turistům, rozšíření dostupných aktivit, nabídnutí zvýšené interakce s vnějším světem, což ocení především turisté, kteří se snaží získat hlubší pochopení země a každodenního života v ní. Nicméně je důležité mít na paměti, že mír, bezpečnost a stabilita jsou nezbytnými předpoklady atraktivní turistické destinace (Buda, a další, 2015).

Severní Korea s nástupem Kim Čong-una značně změnila náhled na turismus a snaží se toto odvětví využít pro svůj prospěch. Země má velké přírodní i antropogenní lokalizační předpoklady pro rozvoj turismu a režim se také snaží vylepšit realizační předpoklady v podobě budování turistických zařízení, infrastruktury, či vytváření nových produktů cestovního ruchu. Nicméně z pohledu selektivních předpokladů Severní Korea značně zaostává, a to hlavně z důvodu rizikové politické situace, nižší hospodářské úrovně nebo znalosti jazyků místního obyvatelstva.

1.8 Organizace cestovního ruchu a zaměření zájezdů

Severokorejská snaha o samostatnost, která se řídí ideologií čučche, jde ruku v ruce se zásadou ekonomické soběstačnosti. Za účelem dosažení nezávislosti byl zaveden centrálně plánovaný ekonomický systém, který zůstává z velké části uzavřen vůči vnějšímu světu. Plánovaná ekonomika v Severní Koreji je charakterizována státním vlastnictvím většiny organizací, jakož i centralizovanou, hierarchickou kontrolou výroby a distribucí zboží. Ačkoliv Severní Korea přijala zákon o společném podnikání více osob, který umožňuje zahraniční investice od roku 1984, je odvětví cestovního ruchu stále značně poznamenáno státními monopoly, které zahrnují ubytování, stravování, dopravu, obchody a personál (Wang, a další, 2017). Jelikož stát vlastní a provozuje všechny turistické podniky, vláda má fakticky monopolní postavení a kontrolu nad celým sektorem cestovního ruchu (SHIN, 2004).

Management a charakteristika turismu v KLDR může být shrnuta do několika bodů. Rozhodovací proces spadá plně pod kontrolu státních orgánů. Všechny organizace a cestovní kanceláře zodpovědné za příjezdy zahraničních turistů patří do veřejného sektoru. Například Korejská mezinárodní cestovní kancelář se skládá ze tří regionálních částí. K této kanceláři jsou přidružené zahraniční cestovní kanceláře. Organizace cestovního ruchu (ubytovací, dopravní, stravovací, personální a obchodní podniky) v Severní Koreji jsou kompletně vlastněny a řízeny státem. Hotely, otevřené pro cizince, jsou zařazeny vládou do třídy deluxe ubytování. Individuální cestování je zakázáno. Všechny formy cest musí být organizovány povolenou cestovní kanceláří. Úroveň turistických zařízení v Pchjongjangu a ostatních částech země se značně liší a množství zájezdů a otevřených destinací je stále limitované. Dále zájezd nebo některá z jeho částí může být neočekávaně zrušena, nařídí-li tak severokorejské

autority. A nakonec, informace týkající se Severní Koreje mohou být značně zkrácené a omezené. (Kim, a další, 2006).

Jednotné vedení a správu turistických záležitostí v zemi má pod kontrolou Správa národního cestovního ruchu (National Tourism Administration), která byla založena roku 1986. Správa spadá přímo pod kontrolu ústřední vlády a pod Správní radou sestavuje politiku cestovního ruchu a reguluje činnost cestovních kanceláří. Zahraniční cestovní kanceláře musí úzce spolupracovat se Správou národního cestovního ruchu, jejíž zaměstnanci doprovází všechny turistické zájezdy (SHIN, 2004). Severokorejské cestovní kanceláře jsou vlastněny státem a pod řízením vládních institucí nebo stranických organizací, což umožňuje pronikání politického vlivu v celém sektoru (Wang, a další, 2017). Korejská mezinárodní cestovní kancelář (Korea International Travel Company – KITA), založena roku 1953, je největší a nejstarší kancelář v Severní Koreji (DPR Korea Tour, 2019) a zaštiťuje většinu turistických sektorů: hotely, dopravu, průvodce, propagaci a smlouvy se zahraničními cestovními kancelářemi. Kancelář má své pobočky v 6 městech Číny (Beijing, Shanghai, Dandong, Yanji, Shenyang and Jian) v ruském Chabarovsku, Berlíně a malajském hlavním městě Kuala Lumpur (Sun, 2017). Mezi další státní cestovní kanceláře patří Mezinárodní cestovní kancelář mládeže a dětí, Korejská mezinárodní sportovní cestovní kancelář, Korejská mezinárodní cestovní kancelář pro taekwondo, Cestovní kancelář Pektusan, Cestovní kancelář Myohyangsa, Cestovní kancelář Čilbosan, Cestovní kancelář Wonsan a Mezinárodní cestovní kancelář Rason (Sun, 2017).

Důležitost zmíněných společností spočívá v jejich schopnosti spravovat a organizovat zájezdy v zemi, které jsou jediným povoleným způsobem cestování. Ačkoliv je možné přímo zkontaktovat severokorejské cestovní kanceláře, turisté si pro návštěvu musí zajistit zájezd přes mezinárodní cestovní společnosti, které fungují jako zprostředkovatelé. Aby mohly mezinárodní cestovní společnosti přivést turisty do KLLDR, musí formálně navázat spolupráci s některou ze severokorejských kanceláří (Wang, a další, 2017).

Několik licencovaných a specializovaných turistických kanceláří se zaměřuje na zájezdy do KLLDR. Tyto zájezdy trvají přibližně 1 až 2 týdny a musí mít přesně definovaný itinerář, který je oficiálně schválen a přísně sledován (Buda, a další, 2015).

Počet mezinárodních cestovních kanceláří, které zajišťují zájezdy pro zahraniční turisty, vzrostl přibližně na 40 (Oullette, 2016). Vzhledem ke specifčnosti destinace Severní Koreje se společnosti řadí mezi specializované příjezdové cestovní kanceláře.

Mezi největší mezinárodní cestovní kanceláře patří Koryo Tours. Kancelář byla založena v roce 1993 Angličanem Nickem Bonnerem a sídlí v Pekingu. Společnost produkuje filmy, vydává knihy a její experti vystupují často v médiích (Koryo Tours, 2019). Koryo Tours je partnerem Korejské mezinárodní cestovní kanceláře (DPR Korea Tour, 2019). Další významnou cestovní kanceláří je Regent Holidays, založena v 70. letech 20. století v anglickém městě Bristol, kde sídlí dodnes. Regent Holidays začala organizovat zájezdy do Severní Koreje v roce 1983. Společnost vyřizuje víza na Severokorejské ambasádě v Londýně (Regent Holidays, 2019). Další cestovní kancelář Uri Tours byla založena roku 1990 americko-korejskou rodinou, která chtěla poznat své kořeny. Uri Tours organizuje turistické zájezdy, kulturní programy a firemní cesty do KLDK (Uri Tours, 2019). Kromě toho pomáhala kancelář s organizací cest bývalého amerického basketbalového hráče Dennise Rodmana. Uri Tours je také exklusivním prodejcem letenek pro severokorejskou národní společnost Air Koryo v Americe (Uri Tours, 2019). Young Pioneers Tours byla založena v roce 2008 Angličanem Garethem Johnsonem a sídlí v Číně. Kancelář je zaměřena na tzv. „low budget tours“ a mimo Severní Koreje organizuje zájezdy také do Afghánistánu, Iránu, Ruska nebo Sudánu (Young Pioneers Tours, 2019). Čínská cestovní kancelář se západními průvodci KTG Travel organizuje zájezdy do KLDK od roku 2008 (KTG, 2019). Mezi vedoucí evropské kanceláře, specializující se na zájezdy do KLDK, patří ještě švédská společnost Korea Konsult, založená v roce 2003 (Korea Konsult, 2019).

Jak již bylo zmíněno, Severní Korea podnikla od roku 2012 významné kroky při budování infrastruktury a rozšiřování seznamu produktů cestovního ruchu za účelem přilákání většího počtu turistů. Severní Korea zahájila v roce 2014 kampaň, v rámci které vytvořila nové turistické balíčky. Minulé balíčky obsahovaly hlavně ideologicky založené atrakce, národní památky a přírodní lokality. Avšak nověji byly turistické balíčky rozšířeny o aktivity jako lyžování, surfování, turistika, rybaření či taekwondo (Kang, 2014). V KLDK se také pořádají speciální události přístupné pro Severokorejce i zahraniční turisty. Jmenujme například Pchjongjangský maraton, přístupný pro zahraniční běžce od roku 2014, Pchjongčchangský mezinárodní filmový festival, basketbalový zápas hvězd NBA nebo wrestlingové exhibice (Oullette, 2016).

Severní Korea se tak snaží dostát všem teoretickým předpokladům pro rozvoj cestovního ruchu v zemi a vylepšuje produkty a nabídku aktivit, různých zajímavostí, buduje vybavení a infrastrukturu.

Analýza možností turistického zájezdu do KLTR

Zájem o Severní Koreu roste a s tím se rozšiřuje i nabídka a spektrum zájezdů. V první části kapitoly je nutno čtenáře seznámit s pravidly a doporučeními pro cestu do Severní Koreje. Českých cestovních kanceláří nabízejících zájezdy do této země stále není mnoho. Proto nejprve analyzujeme nabídku 4 hlavních zahraničních cestovních kanceláří (konkrétně Koryo Tours, Regent Holidays, Uri Tours a Young Pioneers Tours), až poté českých (China Tours, Livingstone a ESO Travel). Obsah zájezdů je popsán pouze obecně, jelikož se výrazně neliší a zaměření je již patrné z předchozích kapitol. Následující kapitola by měla zájemce o zájezd do KLTR především seznámit s určitými cestovními kancelářemi, jejich nabídkou a cenovým a časovým rozpětím zájezdů.

1.9 Pravidla a doporučení pro turisty

Severní Korea patří mezi destinace, které vyžadují od návštěvníků patřičné chování a dodržování pravidel (China Tours, 2019). Knižní průvodci a internetové zdroje nabízí limitované informace o tom, co mohou turisté v Severní Koreji očekávat. Nicméně postupem času panuje větší shoda mezi nabízeným turistickým produktem a reálnou zkušeností turistů (Connell, 2019).

Předtím, než turisté vstoupí do KLTR, musí přečíst a podepsat rozsáhlou smlouvu, na které jsou uvedené pravidla chování, co si turista může a nemůže dovolit. Ačkoliv se pravidla mohou západnímu turistovi jevit zvláštní či triviální, v případě jejich porušení hrozí zadržení nebo dlouhodobé uvěznění. Cestovní kanceláře organizují pro turisty meeting ještě předtím, než se vydají na cestu do Severní Koreje. Na tomto meetingu turista obdrží dokument, často zvaný „poznámky pro cestovatele“, ve kterém nalezne přibližně 10 stránek doporučení, pravidel a zákazů. Dokument musí přečíst a závazně podepsat (McKay, 2017).

Pro určení pravidel a specifik jsme čerpali z McKaye (2017), Ladnera (2017), Jennings (2019), Min-Sika (2017) a Wanga (2017):

- Při příjezdu turisté odevzdají pas severokorejským průvodcům. Pas je vydán zpět před odjezdem ze země.
- Do KLTR se cizinci dostanou jen v rámci turistického zájezdu, který má pevně stanovený itinerář.

- Zákony KLLDR zakazují vstup novinářům a fotografům (to platí i pro pracující na částečný úvazek).
- Zahraniční turisté se musí držet v zájezdové skupině, která je vždy doprovázena dvěma severokorejskými průvodci. Nikdo nesmí opustit hotel bez doprovodu průvodců. Jakékoliv setkání mezi turisty se musí konat v hotelovém areálu. Jakákoliv neoprávněná činnost může být označena za pokus o špionáž.
- Při vstupu do země probíhá přísný prověřovací proces zavazadel. Všechny elektronické nosiče dat (USB, CD, DVD atd.), tablety, notebooky, mobilní telefony, digitální kamery a další elektronická zařízení budou při příjezdu důkladně zkontrolovány. Veškerá pornografie, náboženský obsah, nebo jakýkoliv materiál obsahující kritiku režimu bude zabaven. Do země nelze přivést GPS nebo satelitní telefon.
- Zahraniční literatura (včetně turistických průvodců), hudba a filmy v zemi nejsou povoleny. Zakázány jsou americké vlajky a jakékoliv předměty z Jižní Koreje.
- KLLDR je ateistický stát, který omezuje jakékoliv projevy náboženství. Účast na náboženských aktivitách, jako je veřejná modlitba nebo čtení náboženských textů je jistým způsobem, jak být zadržen, zatčen nebo vyhoštěn ze státu. Zakázány jsou jakékoliv náboženské symboly a předměty.
- Transakce lze provádět ve vyhrazených hotelech a obchodech se suvenýry (zahraniční turisté nemají přístup do běžných obchodů). Ceny předmětů jsou uvedeny v severokorejské měně, doprovázeny směnným kurzem, ale platbu lze provést jen v zahraniční měně (v Euroch, Amerických dolarech nebo Čínských juanech). Množství hotovosti, které turisté mohou přivést do země, není omezené. V zemi nejsou bankomaty a nelze použít platební karty.
- Fotoaparáty a videokamery jsou v zemi povoleny (pokud nemají zařízení GPS), nicméně ohnisková vzdálenost objektivu nesmí přesahovat 150 mm. V některých částech Severní Koreje je přísně zakázáno jakékoliv focení. Průvodce přesně vymeží, jaké objekty turisté mohou fotit a jaké objekty je naopak zakázáno fotit. Obecně je zakázáno fotit armádní objekty a vojáky, staveniště, projevy chudoby, nebo místní obyvatele bez jejich souhlasu. Sochy vůdců musí být foceny v kompletní velikosti, není možné vyfotit jen část. Při cestě z KLLDR se provádí

kontrola fotografií. Fotografie, které celní úředníci považují za nevhodné, mohou být vymazány.

- Turisté si mohou vzít do země mobilní telefon, nicméně připojení pro zahraniční operátory není funkční. Je nutné zakoupit severokorejskou SIM kartu, aby turisté mohli uskutečnit a přijímat mezinárodní hovory. V zemi jsou dvě mobilní sítě, jedna pro cizince a druhá pro Severokorejce. Není proto možné navazovat telefonáty se severokorejskými občany.
- V KLDR je jen jeden hotel, který poskytuje Wi-Fi připojení. Žádné další místa nenabízejí Wi-fi připojení. K internetu lze získat přístup prostřednictvím datových plánů od poskytovatelů SIM karet.
- KLDR je zařazena pojišťovnami mezi rizikové oblasti a některé pojišťovny nenabízí cestovní pojištění do KLDR. Některé cestovní kanceláře zařizují cestovní pojištění. Zdravotní péče není v Severní Koreji na dobré úrovni a v některých případech turisté nemusí mít přístup k zdravotní péči a základním službám.
- Pořadatelé zájezdů varují před publikováním článků a fotografií v médiích. Cokoliv jiného, než příspěvek na Facebooku nebo osobním blogu může ohrozit jiné cizince v zemi a vést k tomu, že vláda odebere konkrétnímu pořadateli provozní licenci.
- Jakékoliv negativní komentáře ohledně sociální, politické nebo ekonomické situace a autoritách KLDR mohou být označeny za zločin.
- Dále se očekává, že turisté projeví respekt nejvyšším představitelům KLDR. Projevení respektu probíhá ve formě pokládání květin k sochám Kim Il-songa a Kim Čong-ila, nebo poklony před sochami. Nerespektování severokorejské vlády je v zemi považováno za vážné provinění.
- Je zvykem dát průvodcům a řidičům spropitné, což je způsob ukázky uznání za jejich služby. Běžné spropitné se projevuje v rozmezí 5-10 euro. Doporučuje se také přivést nějaké dárky pro průvodce, nejčastěji cigarety nebo kosmetiku, popřípadě typické předměty pro oblast turistova původu. Průvodce často zajímá, jaké jsou životy jejich turistů. Je proto vhodné přivést fotografie rodiny a domova.
- Je doporučeno si sebou vzít svítilnu, protože výpadky elektřiny jsou časté.

Doporučení a varování turistů je mnoho a jejich porušení může znamenat pro cestovatele značné potíže v podobě zadržení, a dokonce i uvěznění. Přestože se pro západní turisty mohou pravidla zdát jako triviální, rušitel může čelit tvrdým obviněním v podobě i několikaletého uvěznění (McKay, 2017). Z toho důvodu považuji za důležité seznam doporučení a pravidel pro turisty v práci uvést.

1.10 Analýza nabídky zájezdů konkrétních cestovních kanceláří

Následující podkapitoly představí několik zahraničních a českých cestovních kanceláří a jejich nabídku zájezdů do KLR. Jelikož se obsah programu dle jednotlivých kanceláří příliš nemění, není pro účel této práce nutné itineráře popisovat jednotlivě a postačí tak pouze obecný popis.

Organizované zájezdy, jako jediná možná forma cesty do Severní Koreje, se zaměřují na specifické kategorie atrakcí: na politické atrakce, vojenské atrakce, historické kulturní dědictví a přírodní zdroje (Kim, a další, 2006). Prostřednictvím politických a ideologických turistických atrakcí cílí severokorejský režim na propagaci a chválu své ideologie Dělnické strany Koreje a vůdců. Zejména v Pchjongjangu, jako centru politické moci a hospodářského rozvoje země, se nachází velký počet míst a památek se silnou politickou nebo ideologickou afinitou. Mezi politicky nebo ideologicky založené atrakce patří například Věž Čučche, rodné město Kim Il-songa, Sluneční palác Kumsusan (mauzoleum Kim Il-songa), Hřbitov revolučních mučedníků, velká socha Kim Il-songa, Muzeum mezinárodního přátelství (výstaviště darů, které obdržela dynastie Kimů od zahraničních státníků) (Timothy, a další, 2004). Vojenské atrakce se skládají z výstav, válečných kořistí a míst, týkajících se hlavně Korejské války. Jmenujme například Muzeum Vítězné vlastenecké osvobozené války, USS Pueblo (americká námořní loď ukořistěná Severokorejci v roce 1968) a Demilitarizovaná zóna. Historické kulturní dědictví se soustředí na zobrazení korejské kultury a národního dědictví jako buddhistické kláštery, muzea, královské hrobky a historické památky, které se nachází zvláště ve městech Pchjongjangu a Kaesongu. Třetí typ atrakcí je zaměřen na přírodní památky jako horské krajiny, lázně, nebo pláže v okolí Wonsanu (Kim, a další, 2006). Veškeré výše zmíněné památky najdeme v programu každé cestovní kanceláře popsané v této práci. Z toho důvodu není pro účely této práce nutné popisovat jednotlivé itineráře. Všechny

uvedené zahraniční cestovní kanceláře organizují skupinové, ale i individuální zájezdy na míru. Nicméně v práci se zabýváme pouze skupinovými. České cestovní kanceláře mají v nabídce pouze zájezdy skupinové.

Severní Korea buduje infrastrukturu potřebnou pro turistický ruch a rozšiřuje seznam produktů cestovního ruchu. Za účelem zvyšování atraktivity země pro zahraniční turisty zahájila KLCDR ve spolupráci s cestovními kanceláři kampaň pro vytvoření nových turistických balíčků. V nabídce především zmiňovaných zahraničních kanceláří nalezneme zájezdy zaměřené například na lyžování (Uri Tours a Koryo Tours), surfování (Uri Tours), nebo turistiku (všechny uvedené kanceláře), rybaření či taekwondo (Kang, 2014). V KLCDR se také pořádají speciální události přístupné pro Severokorejce i zahraniční turisty, a které nalezneme také v nabídce cestovních kanceláří. Jmenujme například Pchjongjangský maraton (Koryo Tours, Uri Tours, Young Pioneers Tours), přístupný pro zahraniční běžce od roku 2014, Pchjongčchangský mezinárodní filmový festival (Koryo Tours a Young Pioneers Tours). V nabídce dalších cestovních kanceláří nalezneme možnost navštívit basketbalový zápas hvězd NBA nebo wrestlingové exhibice (Oullette, 2016).

1.10.1 Koryo Tours

Cestovní kancelář Koryo Tours byla založena v roce 1993 Angličanem Nickem Bonnerem a sídlí v Pekingu. Společnost mimo organizaci zájezdů produkuje filmy, vydává knihy zaměřené na Severní Koreu a její experti vystupují často v médiích. Cestovní kancelář se dále zaměřuje na zájezdy do Ruska, Turkmenistánu, Tadžikistánu, Mongolska a Kazachstánu (Koryo Tours, 2019). Koryo Tours je partnerem Korejské mezinárodní cestovní kanceláře (DPR Korea Tour, 2019).

Zájezdy jsou zaměřené na národní svátky, Pchjongjangský maraton, Mass Games, vlakové zájezdy a budget tours (neboli nízkorozpočtové zájezdy), trvající 2 až 10 nocí. Cena se pohybuje v rozmezí od 12 tisíc do 89 tisíc Kč. Zájezdy začínají v Pekingu, kde ještě před zahájením probíhá brífink všech účastníků zájezdu, na kterém jsou poučeni o pravidlech pobytu. V ceně všech zájezdů je vlaková doprava z Pekingu do KLCDR, lokální doprava, strava, hotelové ubytování, průvodce cestovní kanceláře, severokorejští průvodci a řidič. Za příplatek lze zvolit leteckou dopravu z Pekingu do Pchjongjangu, jednolůžkový pokoj, různé další aktivity (vstupenka na Mass Games, návštěva lunaparku, výstup na Věž Čučche, lyžování apod.). V ceně

nejsou zahrnuta víza, ubytování v Pekingu a doprava do Pekingu, kterou si musí turista zajistit sám, dále spropitné pro lokální průvodce (přibližně 10-15 EUR/den), extra strava a nápoje, nebo suvenýry (Koryo Tours, 2019). Další charakteristika zájezdů je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 1 Seznam zájezdů Koryo Tours

Zájezd	Počet nocí	Ubytování	Strava	Doprava	Cena
North Korea New Year's Eve Tour	2/5	Hotel	Plná penze	Vlak/ Letadlo + lokálně vlak, bus	13 tisíc/31 tisíc Kč
Koryo North Korea on Budget	4	Hotel	Plná penze	Vlak/ Letadlo + lokálně vlak, bus	20 tisíc Kč
Party Foundation Day Pyongyang and DMZ Tour + MASS GAMES	4	Hotel	Plná penze	Vlak/ Letadlo + lokálně vlak, bus	24 tisíc Kč
The May Day and East Coast Tour	10	Hotel	Plná penze	Vlak/ Letadlo + lokálně vlak, bus	41 tisíc Kč
One Korea Tour: Pyongyang, Seoul, and the DMZ	7	Hotel	Plná penze	Letadlo + lokálně vlak, bus	51 tisíc Kč (V ceně letenky Peking – Pchjongjang,

					Pchjongjang – Soul)
Leica North Korea Photo- graphy Tour	7	Hotel	Plná penze	Vlak/ Letadlo + lokálně vlak, bus	89 tisíc Kč (V ceně 44nstructor fotografie)

Zdroj: <https://koryogroup.com/tours/dprk-north-korea/group>

1.10.2 Regent Holidays

Cestovní kancelář Regent Holidays byla založena v 70. letech 20. století ve Velké Británii. Tato cestovní kancelář byla jedna z prvních, která provozovala zájezdy do Ruska, Albánie, Grónska nebo Severní Koreje. Do KLTR začala kancelář jezdit od roku 1983, kdy se zakladateli Neilu Taylorovi podařilo vyjednat se zástupci státu povolení pro provozování 4denního zájezdu. Od té doby Regent Holidays rozšiřuje svoji nabídku a v současné době nabízí 7 skupinových a 1 privátní zájezd do KLTR. Zájezdy trvají od 4 až do 16 nocí a jejich cena se pohybuje od 39 tisíc do 98 tisíc Kč. Cestovní kancelář operuje z Velké Británie, nicméně její zájezdy začínají, stejně jako zájezdy Koryo Tours, v Pekingu, kde se účastníci setkají na pekingském letišti a dále pokračují letecky se severokorejskou společností Air Koryo (Regent Holidays, 2019).

V ceně všech zájezdů je letecká doprava z Pekingu do KLTR, lokální doprava, plná penze, hotelové ubytování, průvodce cestovní kanceláře, severokorejské průvodce a řidič. Cena zahrnuje i poplatek za vízum, nicméně pod podmínkou, že je vízum vystavené ve Velké Británii. Český účastník si tedy bude muset vízum zařídit na vlastní náklady. Za příplatek lze zvolit dopravu vlakem na trase Peking – Pchjongjang, jednolůžkový pokoj, zprostředkování letu do/z Pekingu (trasa Peking-Londýn). V ceně nejsou zahrnuty suvenýry, spropitné pro průvodce, ubytování a doprava do/z Pekingu (Regent Holidays, 2019). Přehled zájezdů je uveden v následující tabulce.

Tabulka 2 Seznam zájezdů Regent Holidays

Zájezd	Počet nocí	Ubytování	Strava	Doprava	Cena
Workers' Party Short Tour	4/11	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	39 tisíc/71 tisíc Kč
May Day Short Tour	4/9	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	41 tisíc/68 tisíc Kč
Kim Jong Il Anniversary Tour	5	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	47 tisíc Kč
North Korea: Best of the South-west	9	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	68 tisíc Kč
Pioneering North Korea Group Tour 2019	16	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	98 tisíc Kč

Zdroj: <https://www.regent-holidays.co.uk/country/north-korea-holiday-collection/>

1.10.3 Uri Tours

Cestovní kancelář Uri Tours byla založena v 90. letech korejsko-americkou rodinou, která chtěla prozkoumat své korejské kořeny a následně zprostředkovat kontakt mezi cizinci a Korejci. Cestovní kancelář se specializuje výhradně na Severní Koreu a patří tak v současné době mezi přední odborníky turismu na tuto zemi. Uri Tours organizuje turistické zájezdy, kulturní programy a firemní cesty do KLR (Uri Tours, 2019). Kromě toho pomáhala kancelář s organizací cest bývalého amerického basketbalového hráče Dennise Rodmana. Uri Tours je také exklusivním prodejcem letenek pro severokorejskou národní společnost Air Koryo v Americe (2013).

V nabídce nalezneme poznávací zájezdy, zaměřené na kulturní události, historické a přírodní památky, ale také cyklistické, lyžařské zájezdy nebo zájezdy s návštěvou Mass Games. Zájezdy trvají od 3 do 11 nocí a cena se pohybuje od 28 tisíc do 55 tisíc Kč. V ceně všech zájezdů je letecká doprava z Pekingu do KLR, lokální doprava, plná penze, hotelové ubytování, průvodce cestovní kanceláře, severokorejský průvodci a řidič. Lze zvolit dopravu vlakem Peking-Pchjongjang, což se odrazí na lepší ceně zájezdu. Uri Tours nabízí za příplatek možnost jednolůžkového pokoje stejně jako Koryo Tours a Regent Holidays. Cena zájezdů nezahrnuje pojištění, doprava do/z Pekingu, ubytování v Pekingu, extra strava a nápoje, suvenýry apod.

Tabulka 3 Seznam zájezdů Uri Tours

Zájezd	Počet nocí	Ubytování	Strava	Doprava	Cena
The DPRK Week-ender	3	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	28 tisíc Kč
The DPRK Classic	5/7	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	34 tisíc/41 tisíc Kč
North Korea Bicycle Tour	7	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	41 tisíc Kč
Ski and Snow-board North Korea	7	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	35 tisíc Kč
The DPRK Experience	11	Hotel	Plná penze	Letecky + lokálně vlak, bus	55 tisíc Kč

Zdroj: <https://www.uritours.com/tours/>

1.10.4 Young Pioneers Tours

Young Pioneers Tours byla založena v roce 2008 Angličanem Garethem Johnsonem a sídlí v Číně. Kancelář je zaměřena na tzv. „low budget tours“ a mimo Severní Koreje organizuje zájezdy také do Afghánistánu, Iránu, Ruska nebo Sudánu. Cestovní kancelář nabízí několik klasických zájezdů, zaměřujících se na svátky, Mass Games, Pchjongjangský maraton, ale také speciální zájezdy za kulinářstvím, filmem nebo fotbalem. Young Pioneer Tours je známá také svými „party“ zájezdy (Young Pioneers Tours, 2019).

V nabídce nalezneme řadu zájezdů trvajících od 2 do 9 nocí, v ceně od 11 do 41 tisíc Kč. Zájezdy začínají a končí v Pekingu nebo Dandongu. V ceně všech zájezdů je doprava vlakem do/ze Severní Koreje (některé zájezdy zahrnují dopravu z Pekingu, některé pouze z Dandongu na hranicích KLDŘ a Číny), dále strava, korejští a zahraniční průvodci, doprava v KLDŘ. Lze si připlatit za jednolůžkový pokoj a let na trase Peking – Pchjongjang. Cena nezahrnuje náklady na víza, extra stravu a nápoje, spropitné pro průvodce a vstupenky na události (Mass Games, Marathon apod.) (Young Pioneers Tours, 2019).

Tabulka 4 Seznam zájezdů Young Pioneers Tours

Zájezd	Počet nocí	Ubytování	Strava	Doprava	Cena
Ultra Budget Tour + Mass Games + Marathon	2	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo + lokálně vlak, bus	11 tisíc Kč
World Cup Football Tour	2	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo + lokálně vlak, bus	12 tisíc Kč
New Year's	5	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo +	23 tisíc Kč

Party Tour				lokálně vlak, bus	
DPRK Culinary Tour	6	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo + lokálně vlak, bus	31 tisíc Kč
The Real Deal Tour: DPRK	9	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo + lokálně vlak, bus	41 tisíc Kč

Zdroj: <https://www.youngpioneertours.com/north-korea-tours/>

1.10.5 České cestovní kanceláře

Nabídka zájezdů do Severní Koreje je na českém trhu poměrně menší než v zahraničí a v současné době zájezdy nabízí pouze tři cestovní kanceláře, konkrétně China Tours, Livingstone a ESO Travel.

První cestovní kancelář nabízející zájezdy do KLLDR je China Tours. Cestovní kancelář byla založena roku 2001 a v dnešní době organizuje zájezdy do téměř celé Asie. Co se týče Severní Koreje, v nabídce nalezneme zájezd Korea Severní a Jižní. V rámci tohoto zájezdu účastníci navštíví ruský Vladivostok, v KLLDR pak Pchjongjang, Kesong, horu Mjohjansan a DMZ. Zájezd lze prodloužit a navštívit Jižní Koreu. Zájezd trvá 9 nocí (v případě prodloužení do Jižní Koreje pak 12 nocí) a stojí 75 tisíc Kč (respektive 89 tisíc Kč v případě prodloužení). V ceně je letecká přeprava, lokální doprava metrem a autobusem, ubytování, strava, český a severokorejský průvodce. Za příplatek kancelář zajistí vízum (China Tours, 2019).

Další cestovní kancelář Livingstone nabízí 2 zájezdy do Severní Koreje. První je v kombinaci s cestou do Ruska, druhý je zaměřený jen na Severní Koreu, který trvá 9 nocí. Cena zájezdu je 89 tisíc Kč a zahrnuje leteckou přepravu, veškerou dopravu v KLLDR, hotelové ubytování ve dvoulůžkovém pokoji, stravu, vstupné dle programu, vízum a cestovní pojištění, české a severokorejské průvodce. Cena nezahrnuje spropitné, volitelné aktivity a za příplatek lze zvolit jednolůžkový pokoj. V rámci programu se účastník zájezdu podívá kromě klasického Pchjongjangu, DMZ a Kesongu také do Wonsanu nebo Masikriongu (Livingstone, 2019).

Poslední českou cestovní kancelář je ESO Travel, která nabízí zájezd do KLLDR trvající 9 nocí. Cena zájezdu je 76 tisíc Kč a zahrnuje leteckou přepravu, hotelové ubytování, stravu, vstupy dle programu, průvodce. Kancelář za poplatek vyřídí vízum do KLLDR a Číny. Program je víceméně stejný jako u kanceláře Livingstone, nicméně místo návštěvy města Wonsan je naplánována cesta do přímořského letoviska Nampo (ESO Travel, 2019).

Tabulka 5 Seznam zájezdů českých cestovních kanceláří

Zájezd	Počet nocí	Ubytování	Strava	Doprava	Cena
Zájezd China Tours	9	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo + lokálně vlak, bus	75 tisíc Kč
Zájezd Livingstone	9	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo + lokálně vlak, bus	89 tisíc Kč
ESO Travel	9	Hotel	Plná penze	Vlak/ letadlo + lokálně vlak, bus	76 tisíc Kč

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zpracování analýzy možností turistické cesty pro českého občana do Korejské lidově demokratické republiky.

V první kapitole se věnujeme teoretickému rámci a základním pojmům cestovního ruchu s velkým důrazem na politické a ideologické ovlivnění tohoto odvětví, především v komunistických zemích. Cestovní ruch podléhá cílům režimu, který tento sektor plně řídí a kontroluje, a vlády z levého spektra politiky tak mají ultimátní roli ve správě cestovního ruchu, který je využíván hlavně pro propagandu, podporu nacionalismu a patriotismu, národní ideologie, kultury nebo náboženství.

Teoretické poznatky jsou ve druhé kapitole adaptovány na rysy a specifika turismu v KLDŘ. V první části kapitoly se věnujeme globalizaci. Byť je globalizace v plném proudu, Severní Korea se zatím snaží bránit jejím vlivům. Izolacionismus a soběstačnost je podstatnou součástí severokorejské ideologie. Nicméně země je negativně ovlivněna důsledky pokusů o soběstačnost: je zde nízká technologická vyspělost, slabý export, ekonomické ztráty nebo nedostatek devizových prostředků. Kim Čong-un však pochopil, že pro udržení moci musí zemi přivést alespoň k částečnému pokroku a zavedl reformy, které se dotkly také cestovního ruchu.

V další části druhé kapitoly pojednáváme o mediálním obrazu KLDŘ. Mediím dominují především obrazy diktátorského režimu, nedostatku potravin, vývoji jaderných zbraní nebo porušování lidských práv. KLDŘ je vyobrazována jako chudý a izolovaný stát, který je veden kontrolujícím a utlačujícím režimem. Dále je v části o mediálním obrazu KLDŘ představeno několik významných zpráv o Severní Koreji, které dominovali západním mediím. Krátce popisujeme představy účastníků před zájezdem, které korespondovaly s mediálním obrazem, a po zájezdu, které byly pozitivnější. Největším překvapením může být zjištění, že zájemci o cestu do Severní Koreje nemusí být médií odrazeni, ale naopak zprávy podporují jejich touhu po návštěvě. Krátce je uveden obraz KLDŘ v propagaci cestovních kanceláří a knižních průvodců.

Třetí část druhé kapitoly shrnuje ideologii a politiku cestovního ruchu v Severní Koreji. Cestovní ruch spadá pod přísnou kontrolu režimu a jedním z hlavních hledisek je to, jak maximalizovat ekonomický zisk z cestovního ruchu a zároveň snížit potenciální nepříznivé dopady. Tradičně je cestovní ruch vnímán jako

způsob získávání zahraničních měn, ale také jako nástroj propagandy, agitace mezinárodních přátel a ovlivňování mínění lidí. V této části je představeno prostředí a atmosféra, které může potenciální turista v Severní Koreji zažít.

Předposlední část druhé kapitoly se věnuje vývoji cestovního ruchu v Severní Koreji. Prezentovány jsou jednotlivé přístupy za vlád Kimů, a také některé konkrétní projekty, především pak pod vládou Kim Čong-una. V éře Kim Il-songa byl cestovní ruch považován za nezbytný, ale ne příliš důležitý sektor národní ekonomiky, který nebyl ani zahrnut do národního plánování. Za vlády Kim Čong-ila se pohled na cestovní ruch částečně změnil. Režim začal přihlížet k potenciálním benefitům turismu a vysílal své zástupce na turistické veletrhy do zahraničí. Výraznější změna přišla s nástupem Kim Čong-una, který podpořil turismus jako prioritu národního rozvoje. Cestovní ruch je nyní v KLLDR považován za významný zdroj příjmů a prostředek ke konfrontaci stereotypů, které rozšiřují západní média a severokorejští uprchlíci. Nicméně pořád platí plná státní kontrola a obrana proti případným nepříznivým vlivům západních turistů. V páté části druhé kapitoly je prezentováno řízení turismu a jednotlivé instituce cestovního ruchu, včetně státních orgánů a zahraničních cestovních kancelářích.

Ve třetí kapitole je uvedena samotná analýza nabídky turistických zájezdů do KLLDR. Před samotnou nabídkou zájezdů se ještě věnujeme pravidlům a doporučením pro cesty do této země, které je nutné dodržovat. Poté analyzujeme nabídku 4 hlavních zahraničních cestovních kancelářích (konkrétně Koryo Tours, Regent Holidays, Uri Tours a Young Pioneers Tours) a českých (China Tours, Livingstone a ESO Travel). Obsah zájezdů je popsán pouze obecně bez návaznosti na konkrétní zájezd, jelikož se výrazně neliší.

V závěru chci prezentovat SWOT analýzu cestovního ruchu Severní Koreji, a tak zakončit bakalářskou práci.

Český turista se může dostat do Severní Koreje. Nicméně volba zájezdu a případné přípravy na cestu bude složitější, než by tomu bylo v případě konvenčnějších zájezdů. Země má určitě co nabídnout a pokud bude účastník zájezdu dodržovat určitá pravidla, tak se není čeho obávat. Já sám bych se do KLLDR chtěl vypravit, v čemž vidím i potenciál pro rozšíření své práce o praktické zkušenosti a poznatky z cest.

SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
Atraktivita	Kontrola
Specializace cestovních kanceláří	Cena
Zajímavé a unikátní programy	Mediální obraz
	Menší nabídka českých kanceláří
Příležitosti	Hrozby
Novost a exkluzivita	Politická situace
Rozvoj nových turistických destinací	Změny programu a diskomfort zájezdu
Rozvoj produktů cestovního ruchu	Sankce

Tabulka 6 SWOT analýza

Mezi silné stránky cestovního ruchu v Severní Koreji bych zařadil **atraktivita** země. Země má jednak ohromné přírodní bohatství v podobě hor nebo pobřeží, ale také disponuje značnou kulturní atraktivitou, která může přilákat spoustu návštěvníků.

Další silnou stránkou je **specializace cestovních kanceláří**. Cestovní kanceláře, které pořádají zájezdy do KLDR se buď specializují výhradně na tuto zemi, nebo na specifické země se složitější organizací zájezdů. Cestovní kanceláře a jejich zaměstnanci jsou tak odborníky na cesty do podobných zemí a klient může očekávat značnou erudovanost a zapálení jejich pracovníků.

V nabídce nalezneme **zajímavé a unikátní programy**. Organizované zájezdy se zaměřují na specifické kategorie atrakcí: na politické atrakce, vojenské atrakce, historické kulturní dědictví a přírodní zdroje. Každý zájemce si může vybrat z široké nabídky programů, které obsahují např. návštěvu důležitých oslav, sportovní utkání a aktivity nebo kulturní aktivity v podobě filmového festivalu.

Mezi slabé stránky bych uvedl **kontrolu** cestovního ruchu. Účastník nemá možnost svobodného pohybu v průběhu zájezdu a musí se podrobit pravidlům, které severokorejský režim vyžaduje.

Zájezdy do Severní Koreje se pohybují v ceně od 11 tisíc Kč za třídní zájezd do 98 tisíc Kč za 17denní zájezd. Cesta do Severní Koreje, byť na krátký čas, může být velmi nákladná. **Cena** je tedy jednou ze slabých stránek.

Mezi další slabou stránku jsem zařadil **mediální obraz** KLDR. Ten může část potenciálních zájemců o cestu přilákat, nicméně část může od cesty odradit. Do slabých stránek jsem mediální obraz tedy zařadil s přihlédnutím k potenciálně ještě většímu vlivu médií a demonizaci KLDR v takové míře, která by odradila i vážné zájemce o cestu.

Poslední slabou stránkou je **menší nabídka českých cestovních kancelářů**, které nabízejí vždy jen jeden zájezd do Severní Koreje.

Mezi příležitosti jsem zařadil **novost a exkluzivitu**, jenž mohou být významným motivačním faktorem pro příjezd turistů. KLDR je považována za skanzen komunismu, jehož shlédnutí a zažití přitahuje stále větší počet turistů.

Další příležitosti vidím v **rozvoji nových destinací cestovního ruchu a rozvoji nových produktů cestovního ruchu**. V zemi je pro turisty zpřístupněno stále poměrně málo oblastí. Také celková infrastruktura a vybavení destinací se může zlepšovat, a zajistit tak lepší komfort pro účastníky cestovního ruchu.

Mezi hrozby bych jednoznačně zařadil **politickou situaci** v KLDR, která se může kdykoliv změnit, a tak omezit možnost cesty do této země. Dále **sankce** mohou omezit nebo zakázat cestu občanů jednotlivých států (příkladem jsou Spojené státy americké), a v důsledku tedy zpomalit rozvoj turismu. Mezi poslední, nicméně slabší hrozbu, bych zařadil **změnu programu a diskomfort**. Změna programu a nekvalitní zařízení může způsobit negativní recenze na zájezdy, nicméně můžeme předpokládat, že většina zájemců s těmito problémy počítá.

Summary

The aim of this thesis was to analyze the possibilities of a tourist trip for a Czech citizen to the Democratic Republic of Korea. The first chapter introduces the theoretical framework and basic concepts of tourism with a strong emphasis on the political and ideological impact of this sector, especially in communist countries. In the second chapter, the theoretical knowledge is adapted to the features and specifics of tourism in the DPRK. The chapter focuses on globalization, the media image of DPRK, the ideology and policy of tourism in North Korea, development of tourism in North Korea and tourism management and institutions. The third chapter presents the analysis of tourist tours to the DPRK. Before the actual offer of tours we devote to the rules and recommendations for travel to this country, which must be followed. Then we analyze the offer of 4 major foreign travel agencies (namely Koryo Tours, Regent Holidays, Uri Tours and Young Pioneers Tours) and Czech (China Tours, Livingstone and ESO Travel). The content of the tours is described only in general, without linking to the specific tours, as they do not differ significantly. In conclusion I present SWOT analysis of tourism in North Korea. A Czech tourist can get to North Korea. However, the choice of a tour and possible preparation for the trip will be more difficult than would be the case with more conventional tours. The country certainly has a lot to offer and if the traveler follows certain rules, then there is nothing to worry about. I myself would like to go to the DPRK, in which I see the potential for extending my work with practical experience and travel knowledge.

Seznam pramenů

Abrahamian, Andray a Melvin, Curtis. 2015. North Korea's Special Economic Zones: Plans vs. Progress. *38 North*. [Online] 38 North, 23. Listopad 2015. [Citace: 15. Zář 2019.] https://www.38north.org/wp-content/uploads/pdf/2015-11-23_North-Koreas-SEZ-Plans-vs-Progress.pdf.

Borowiec, Steven. 2014. Los Angeles Times. *Despite warnings, more Western tourists are traveling to North Korea*. [Online] 14. Zář 2014. [Citace: 20. Srpen 2019.] <https://www.latimes.com/world/asia/la-fg-north-korea-tourists-20140912-story.html>.

Caiyu, Liu. 2019. Global Times. *NK 'limits' foreign visitors as it might face reception problems ahead of the peak season*. [Online] 2019. Březen 2019. [Citace: 20. Srpen 2019.] <http://www.globaltimes.cn/content/1141717.shtml>.

Carney, Matthew. 2018. ABC News. *North Korea must open up to improve economy and living standards, but China also stands to gain*. [Online] 13. Červen 2018. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www.abc.net.au/news/2018-06-10/north-korea-economy-and-who-wins-if-it-opens-up/9849076>.

Da-min, Jung. 2018. The Korea Times. *North Korea goes all out to boost tourism*. [Online] 27. Zář 2018. [Citace: 20. Srpen 2019.] http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2018/11/103_256091.html.

Davison, Nicola. 2014. The Telegraph. *North Korea: war and piste*. [Online] 7. Duben 2014. [Citace: 17. Zář 2019.] <https://www.telegraph.co.uk/travel/ski/articles/North-Korea-war-and-piste/>.

Demetriou, Danielle. 2015. The Telegraph. *North Korea hosts first surfing tour*. [Online] 14. Zář 2015. [Citace: 22. Srpen 2019.] <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/northkorea/11862940/North-Korea-hosts-first-surfing-tour.html>.

DPR Korea Tour. *KOREA INTERNATIONAL TRAVEL COMPANY*. [Online] National Tourism Administration, 2019. [Citace: 20. Zář 2019.] http://www.tourismdprk.gov.kp/index.php/c_agency?idx=7&mu_idx=6.

Eaves, Megan. 2019. Lonely Planet. *North Korea caps number of visitors at 1000 per day*. [Online] 15. Březen 2019. [Citace: 26. Srpen 2019.] <https://www.lonelyplanet.com/news/2019/03/15/north-korea-limits-visitor-numbers/>.

ESO Travel. *Okruh Severní Koreou*. [Online] Cestovní kancelář ESO travel a.s., 2019. [Citace: 7. Ř 2019.] <https://www.esotravel.cz/poznavaci/severni-korea/okruh-severni-koreou/?termin=816495>.

Harshaw, Tobin. 2019. Bloomberg. *The North Korean Economy Is Growing More Capitalist*. [Online] Bloomberg Inc., 2. Březen 2019. [Citace: 12. Zář 2019.] <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-03-02/north-korea-s-economy-is-growing-more-capitalist>.

Human Rights Watch. *World Report 2019: North Korea*. [Online] 2018. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/north-korea>.

Hyang, Pak Jin. 2018. Rodong Sinmun. *Developing Tourism in DPRK*. [Online] 28. Zář 2018. [Citace: 4. Zář 2019.] http://www.rodong.rep.kp/en/index.php?strPageID=SF01_02_01&newsID=2018-09-28-0017.

Chandran, Nyshka. 2019. CNBC. *North Korea may choose to follow Vietnam's economic model as it looks to open up*. [Online] CNBC LLC., 12. Únor 2019. <https://www.cnbc.com/2019/02/13/north-korea-may-choose-to-follow-vietnams-economic-model.html>.

China Tours. *Korea Severní i Jižní*. [Online] China Tours, s.r.o., 2019. [Citace: 7. Říjen 2019.] <https://www.chinatours.cz/zajezdy/11246-severni-korea-a-rusko/>.

China Tours. *North Korea Travel Guidelines: How to Travel Effortlessly Inside the Democratic People's Republic*. [Online] 2019. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www.chinatours.com/north-korea-travel-guidelines/>.

Jennings, Allyson. 2019. World Nomads. *North Korea - 8 Things to Know Before You Go*. [Online] World Nomads Pty Ltd, 29. Leden 2019. [Citace: 5. Zář 2019.] <https://www.worldnomads.com/travel-safety/eastern-asia/north-korea/north-korea-travel-tips>.

Kang, Tae-jun. 2014. The Diplomat. *North Korea's Schizophrenic Tourist Policy*. [Online] 12. Červenec 2014. [Citace: 13. Srpen 2019.] <https://thediplomat.com/2014/07/north-koreas-schizophrenic-tourist-policy/>.

Korea Konsult. *About Korea Konsult*. [Online] 2019. [Citace: 28. Srpen 2019.] http://www.koreakonsult.com/about_us_eng.html.

Koryo Tours. *About us: Koryo Tours*. [Online] 2019. [Citace: Zář. 20 2019.] <https://koryogroup.com/about-us>.

KTG: DPRK Tours and Information. *About us: KTG*. [Online] 2019. [Citace: 20. Zář 2019.] <https://www.north-korea-travel.com/north-korea-travel-guide.html>.

Kyodo. 2018. South China Morning Post. *North Korea enjoying tourism boom after summit between Kim Jong-un and Moon Jae-in in April*. [Online] 29. Červenec 2018. [Citace: 17. Srpen 2019.] <https://www.scmp.com/news/asia/east-asia/article/2157338/north-korea-enjoying-tourism-boom-after-summit-between-kim-jong>.

Ladner, Mimsie. 2017. Culture trip. *10 Things Tourists Should Never Do While Visiting North Korea*. [Online] The Culture Trip Ltd., 14. Zář 2017. [Citace: 7. Zář 2019.] <https://theculturetrip.com/asia/north-korea/articles/10-things-tourists-should-never-do-while-visiting-north-korea/>.

Lankov, Andrei. 2018. Foreign Policy Research Institute. *North Korea under Kim Jong-un: Reforms without Openness?* [Online] 6. Červen 2018. [Citace: 17. Srpen 2019.] <https://www.fpri.org/article/2018/06/north-korea-under-kim-jong-un-reforms-without-openness/>.

Lee, Jean H. 2015. Brookings. *Tourism to North Korea: Unethical or an opportunity for engagement?* [Online] Brookings, 9. Červen 2015. [Citace: 27. Srpen 2019.] <https://www.brookings.edu/opinions/tourism-to-north-korea-unethical-or-an-opportunity-for-engagement/>.

Livingstone. *Korejská lidově demokratická republika a Vladivostok.* [Online] 2019. [Citace: 7. Říjen 2019.] <https://www.livingstone.cz/zajezdy/asi/korejska-lidove-demokraticka-republika-pres-vladivostok-252>.

Lockie, Alex. 2017. Business Insider. *Capitalism is already breaking down North Korea's government — and it could be the end of Kim Jong Un.* [Online] Insider Inc., 20. Listopad 2017. [Citace: 27. Zář 2019.] <https://www.businessinsider.com/capitalism-north-korea-threat-to-kim-jong-un-2017-11>.

McKay, Hollie. 2017. Fox News. *North Korea's rule book for visitors: How to be an obedient tourist.* [Online] Fox News Network LLC., 15. Červen 2017. [Citace: 18. Zář 2019.] <https://www.foxnews.com/world/north-koreas-rule-book-for-visitors-how-to-be-an-obedient-tourist>.

Min-Sik, Yoon. 2017. Travel Guide by The Jakarta Post. *What not to do in North Korea.* [Online] Niskala Media Tenggara, 16. Srpen 2017. [Citace: 20. Zář 2019.] <https://www.thejakartapost.com/travel/2017/08/16/what-not-to-do-in-north-korea.html>.

Moriss, Hugh. 2015. The Telegraph. *North Korea hopes to welcome two million tourists.* [Online] Telegraph Media Group Limited, 1. Červen 2015. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www.telegraph.co.uk/travel/destinations/asia/north-korea/articles/North-Korea-hopes-to-welcome-2-million-tourists/>.

New York Post. *How to be a tourist in North Korea: Just read the 10-page rule book.* [Online] NYP Holdings , INC., 16. Červen 2017. [Citace: 16. Zář 2019.] <https://nypost.com/2017/06/16/how-to-be-a-tourist-in-north-korea-just-read-the-10-page-rule-book/>.

North Korean Economy Watch. *Mubong Special Zone for International Tourism.* [Online] North Korean Economy Watch, 11. Červenec 2016. [Citace: 28. Srpen 2019.] <http://www.nkeconwatch.com/2015/04/23/dprk-announces-mubong-special-zone-for-international-tour-sic/>.

O'Carroll, Chad. 2018. NK News. *North Korea launches updated national tourism portal website.* [Online] 19. Březen 2018. [Citace: 5. Zář 2019.] <https://www.nknews.org/2018/03/north-korea-launches-updated-national-tourism-portal-website/>.

Park, Ju-min a Heekyong, Yang. 2018. Reuters. *After tragedies and big losses, Hyundai looks to reverse North Korea fortunes.* [Online] Reuters, 27. Prosinec 2018. [Citace: 29. Srpen 2019.] <https://www.reuters.com/article/us-hyundai-northkorea-insight/after-tragedies-and-big-losses-hyundai-looks-to-reverse-north-korea-fortunes-idUSKCN1OQ0HF>.

Pennington, Matthew. 2017. Business Insider. *Information, not force, can bring down the North Korean regime, according to high-level defector.* [Online] Insider Inc., 1.

Listopad 2017. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www.businessinsider.com/defector-information-not-force-can-bring-down-the-north-korean-regime-2017-11>.

Rappler. *Kim Jong Un heralds more North Korea economic reforms – analysts*. [Online] Rappler Inc., 22. Duben 2018. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www.rappler.com/world/regions/asia-pacific/200810-kim-jong-un-heralds-north-korea-economic-reforms>.

Regent Holidays. *About Regent Holidays*. [Online] Regent Holidays, 2019. [Citace: 20. Září 2019.] <https://www.regent-holidays.co.uk/content/about-regent-holidays/>.

Regent Holidays. *North Korea Holiday Collection*. [Online] 2019. [Citace: 14. Září 2019.] <https://www.regent-holidays.co.uk/country/north-korea-holiday-collection/>.

Shim, Elizabeth. 2018. UPI. *Report: North Korea's \$7.8B Wonsan project seeks foreign investment*. [Online] United Press International, Inc., 17. Prosinec 2018. https://www.upi.com/Top_News/World-News/2018/12/17/Report-North-Koreas-78B-Wonsan-project-seeks-foreign-investment/3601545063534/.

The Diplomat. *What's Behind North Korea's New Internet Opening?* [Online] The Diplomat, 4. Srpen 2018. [Citace: 14. Září 2019.] <https://thediplomat.com/2018/08/whats-behind-north-koreas-new-internet-opening/>.

The Straits Times. *Kim Jong Un focuses on developing Wonsan tourism zone*. [Online] 21. Červen 2018. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/kim-jong-un-focuses-on-developing-wonsan-tourism-zone>.

UNWTO: World Tourism Organization. *International Tourist Arrivals Reach 1.4 billion Two Years Ahead of Forecasts*. [Online] 21. Leden 2019. [Citace: 28. Srpen 2019.] <https://www2.unwto.org/press-release/2019-01-21/international-tourist-arrivals-reach-14-billion-two-years-ahead-forecasts>.

Uri Tours. *About: Uri Tours*. [Online] 2019. [Citace: 20. Září 2019.] <https://www.uritours.com/about/>.

Uri Tours. *Dennis Rodman and Harlem Globetrotters use Uri Tours for DPRK travel*. [Online] 28. Únor 2013. [Citace: 20. Září 2019.] <https://www.uritours.com/blog/dennis-rodman-and-harlem-globetrotters-use-uri-tours-for-dprk-travel/>.

Ward, Peter. 2018. *Masters of the farm: North Korea's new agricultural entrepreneurs*. *NK News*. [Online] Korea Risk Group, 9. Říjen 2018. <https://www.nknews.org/2018/10/masters-of-the-farm-north-koreas-new-agricultural-entrepreneurs/>.

Winsor, Morgan. 2015. *International Business Times. Surfing In North Korea? Kim Jong-Un Launches Tour To Boost Tourism, Rebrand County's Image*. [Online] 14. Září 2015. [Citace: 7. Září 2019.] <https://www.ibtimes.com/surfing-north-korea-kim-jong-un-launches-tour-boost-tourism-rebrand-countys-image-2095162>.

Young Pioneers Tours. *About*. [Online] Young Pioneers Tours, 2019. [Citace: 17. Září 2019.] <https://www.youngpioneertours.com/about/>.

Seznam literatury

Al-Kanawatiová, Sára, Bišková Lucie, Boukalová Tereza, et al. Made in Korea. Praha: Nová vlna, 2018. ISBN 978-80-85845-85-3

Beal, Tim. 2001. Missed Opportunities and Blighted Promise: Problems and Prospects for DPRK Tourism. *International Journal of Korean Unification Studies*. 2001, stránky 165-197.

Beránek, Jaromír. 2013. *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha : Mag Consulting, 2013. 978-80-86724-46-1.

Buda, Doria Maria a Shim, David. 2017. ‘Real’ and ‘normal’ North Korea: on the politics of shining light on the darkness. Reply to: ‘Shining light on the darkness. Placing tourists within North Korean tourism’. *Current Issues in Tourism*. 2017, stránky 443-445.

Buda, Doria Maria a Shim, David. 2015. Desiring the dark: ‘a taste for the unusual’ in North Korean tourism? *Current Issues in Tourism*. 2015, stránky 1-6.

Connell, John. 2019. Tourism as political theatre in North Korea. *Political Geography*. 2019, stránky 34-45.

Crossing boundaries: prospects and challenges for DPRK tourism. **Beal, Tim. 2001.** Washington, D.C. : Brookings Institution, 2001.

Cummings, Bruce. 2004. *North Korea: Another Country*. New York : The New Press, 2004. 978-1565849402.

Dalton, Bronwen, a další. 2015. Framing and dominant metaphors in the coverage of North Korea in the Australian media. *The Pacific Review*. 2015.

Elliot, James. 1997. *Tourism politics and public sector management*. Londýn : Routledge, 1997. 0-203-41613-9.

Goeldner, Charles R. a Ritchie, J. R. Brent. 2014. *Cestovní ruch - principy, příklady, trendy*. Brno : BizBooks, 2014. 978-80-265-0298-2.

Hall, Colin Michael. 1994. *Tourism and politics: policy, power and place*. Chichester : Wiley, 1994. 0471949191.

Hall, Derek. 1990. Stalinism and tourism: A study of Albania and North Korea. *Annals of Tourism Research*. 1990, stránky 36-54.

Henderson, Joan C. 2002. Tourism and politics in the Korean Peninsula. *Journal of Tourism Studies*. Prosinec 2002, stránky 16-27.

Horner, Susan a John Swarbrooke. Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: aplikovaný marketing služeb. [1. vyd.]. Přeložil Jiří REZEK. Praha: GRADA Publishing, 2003. ISBN 80-247-0202-9

Hwang, Kyung Moon. 2017. *A History of Korea*. Londýn : Palgrave, 2017. 978-1-137-57356-8.

- Choi, Jinbong. 2010.** The representation of North Korean national image in national newspapers in the United States. *Public Relations Review*. 2010, stránky 392-394.
- Kim, Kyung Hye. 2014.** Examining US news media discourses about North Korea: A corpus-based critical discourse analysis. *Discourse & Society*. Březen 2014, stránky 221-244.
- Kim, Samuel Seongseop, Prideaux, Bruce a Prideaux, Jillian. 2007.** Using tourism to promote peace on the Korean Peninsula. *Annals of Tourism Research*. 2007, stránky 291-309.
- Kim, Samuel Seongseop, Timothy, Dallen J. a Han, Hag-Chin. 2006.** Tourism and political ideologies: A case of tourism in North Korea. *Tourism Management*. 25. Únor 2006, stránky 1031-1043.
- Kotíková, Halina a Schwartzhoffová, Eva. 2017.** *Cestovní ruch*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2017. 978-80-244-5189-3.
- Kotíková, Halina. 2013.** *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha : Grada Publishing, 2013. 978-80-247-4603-6.
- Kymlicka, Will. 2002.** *Contemporary Political Philosophy: An Introduction*. 2. Oxford : Oxford University Press, 2002. 0198782748.
- Lee, Chong-Ki, a další. 2011.** Thanatourism or Peace Tourism: Perceived Value at a North Korean Resort from an Indigenous Perspective. *International Journal of Tourism Research*. 2011, stránky 71-90.
- Lim, Jeongsub a Seo, Hyunjin. 2009.** Frame Flow between Government and the News Media and its Effects on the Public: Framing of North Korea. *International Journal of Public Opinion Research*. 2009, stránky 204–223.
- Lochmannová, Alena. 2015.** *Cestovní ruch*. Prostějov : Computer Media s.r.o., 2015. 978-80-7402216-6.
- Mahrouse, Gada. 2016.** War-Zone Tourism: Thinking Beyond Voyeurism and Danger. *ACME: An International Journal for Critical Geographies*. 2016, stránky 330-345.
- Medlicott, Carol. 2005.** Symbol and Sovereignty in North Korea. *SAIS Review*. 2005, stránky 69-79.
- Nanto, Dick K. a Chanlett-Avery, Emma. 2010.** North Korea: Economic Leverage and Policy Analysis. *Congressional Research Service*. 2010.
- Noland, Marcus. 2000.** *Avoiding the apocalypse: The future of the Two Koreas*. Washington : Peterson Institute for International Economics, 2000. str. 456. 978-0881322781.
- Oullette, Dean J. 2016.** The Tourism of North Korea in the Kim Jong-un Era: Propaganda, Profitmaking, and Possibilities for Engagement. *Pacific Focus: Inha Journal of International Studies*. 22. Prosinec 2016, stránky 421-451.

- Ravenhill, John. 2017.** *Global political economy*. Oxford : Oxford University Press, 2017. 978-0-19-873746-9.
- Richmond, Simon, Hornyak, Timothy N. a Low, Shawn. 2013.** *Lonely Planet Korea*. Melbourne : Lonely Planet, 2013. 978-1741799187.
- Saleem, Noshina. 2007.** U.S. Media Framing of Foreign Countries Image: An Analytical Perspective. *Canadian Journal of Media Studies*. 2007.
- Seongseop Kim, Samuel, Timothy, Dallen J. a Han, Hag-Chin. 2007.** Tourism and political ideologies: A case of tourism in North Korea. *Tourism Management*. 2007, stránky 1031-1042.
- SHIN, YOUNG-SUN. 2004.** Tourism Development in North Korea: Economical and Geopolitical Perspective. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*. 2004, stránky 150-163.
- Stone, Philip R., a další. 2018.** *The Palgrave Handbook of Dark Tourism Studies*. Londýn : Palgrave Macmillan, 2018. 978-1-137-47565-7.
- Sun, Jong Hwa. 2017.** *Understanding Korea: Tourism and investment*. Pyongyang : Foreign Languages Publishing House, 2017.
- Špitálníková, Nina. 2014.** *Propaganda v KLRD: funkce, metody a vývoj*. Jekatěrinburg : Beth-Or, 2014. 978-80-260-5808-3.
- Timothy, Dallen J. , Prideaux, Bruce a Kim, Samuel Seongseop. 2004.** Tourism at borders of conflict and (de)militarized zones. [autor knihy] Tejvir Singh. *New Horizons in Tourism: Strange Experiences and Stranger Practices*. Wallingford : CABI, 2004, stránky 83-89.
- Timothy, Dallen J. a Nyaupane, Gyan P. 2009.** *Cultural Heritage and Tourism in the Developing World: A Regional Perspective*. Abingdon : Routledge, 2009. 978-0415776226.
- Tribe, John. 2008.** Tourism: A Critical Business. *Journal of Travel Research*. 2008, stránky 245-255.
- Wang, Yukang, Van Broeck, Anne Marie a Vanneste, Dominique. 2017.** International Tourism in North Korea: how, where and when does political ideology enter? *International Journal of Tourism Cities*. 2017, stránky 260-272.
- Wassler, Philipp a Schuckert, Markus. 2017.** The lived travel experience to North Korea. *Tourism Management*. 2017, stránky 123-134.
- Yang, Jie, Han, Liyan a Ren, Guangyu. 2014.** China-to-North Korea Tourism: A leisure Business on a Tense Peninsula. *North Korean Review*. 2014, stránky 57-70.